

Årsrapport 2022

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap,
kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

Årsrapport 2022

BARNE-, UNGDOMSOG
FAMILIEDIREKTORATET

Postadresse:

Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:

Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:

466 15 000

ISBN:

978-82-8286-397-1

Design:

Per Høj Reklamebyrå

Foto:

© Getty Images

Bestilling:

bufetat.no/bestilling

[Bufdir.no](https://bufdir.no)

Forord

Kompetanseteamet skal bidra til at tvangs-ekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse forebygges og avdekkes, og at utsatte får god hjelp. Vi gjør dette gjennom å gi kompetanse og veiledning til tjenester og frivillige organisasjoner som møter utsatte i sitt arbeid. Vi veileder også utsatte som henvender seg til oss, og setter dem i kontakt med hjelpeapparatet. Kompetanseteamet er et nasjonalt tverrfaglig team som kjenner til tjenestenes arbeidshverdag og lovverk, og kan derfor gi relevant og spisset veiledning. Kompetanse og støtte i håndteringen av enkelt-saker, kan gi mer trygghet til tjenestene som ofte står i komplekse saker, samt bidra til god hjelp til den utsatte.

For hvert år som går ser vi tilbake på en stadig økning i antall saker der vi gir råd og veiledning, og bistår på annen måte i sakene. I 2022 håndterte Kompetanseteamet 891 saker. Til sammenligning fikk teamet henvendelser om 759 saker i 2021, 649 saker i 2020 og 669 saker i 2019. Den stadige økningen i antall saker som vi jobber med, kan handle om både mer kompetanse i hjelpeapparatet og at flere saker avdekkes, og at Kompetanseteamet har blitt mer kjent.

Politiet er den instansen som tok kontakt med Kompetanseteamet om flest saker i 2022. Med 152 saker i 2022, har det nesten vært en tredobling i saker fra politiet sammenlignet med

i 2021. En annen instans med en stor økning i antall saker der de har bedt om veiledning, er NAV som har henvendt seg om mer enn dobbelt så mange saker i 2022 sammenlignet med 2021. Likevel tror vi at NAV så vel som andre tjenester vil ha nytte av å ha bedre kjennskap til og bruke Kompetanseteamets veiledningstjeneste, og vi vet at vi fortsatt har en jobb å gjøre for å gjøre teamet mer kjent. Arbeidet med strategisk og systematisk kompetanseheving og kjennskapsarbeid blir derfor viktig også i kommende år.

Antallet saker som når kompetanseteamet sier ikke nødvendigvis noe om det faktiske omfanget av problematikken i Norge. Det er grunn til å tro at det er store mørketall og at ikke alle får hjelp.

Kompetanseteamet ser at det er noen grupper som er mindre representert i våre saker. Vi tror det må gjøres en større innsats for å nå fram med informasjon om hjelpetilbudet som finnes. Hjelpeapparatet må også gjøres oppmerksom på at æresrelatert vold og negativ sosial kontroll ikke bare rammer jenter med minoritetsbakgrunn. I denne rapporten løfter vi fram at også gutter og menn, skeive og personer i trossammenheng kan utsettes for vold og negativ sosial kontroll. Kompetanse på hvordan personer i disse gruppene utsettes og hva man som hjelper må se etter for å fange opp sakene, er viktig for å kunne hjelpe alle de som trenger det.

Innhold

1	<u>Om Kompetanseteamet</u>	1
1.1.	<u>Kompetanseteamets sammensetning</u>	2
1.2.	<u>Kompetanseteamets mandat og formål</u>	3
1.3.	<u>Registrering av saker og statistikk</u>	3
1.3.1.	<u>Endring av hovedbekymringskategoriene etter 2021</u>	3
1.3.2.	<u>Endringer i registreringsskjema fra og med 2022</u>	3
1.4.	<u>Evaluerings av Kompetanseteamet</u>	4
2	<u>Tall og analyse</u>	5
2.1.	<u>Antall saker totalt</u>	6
2.2.	<u>Saker fordelt på kjønn</u>	6
2.3.	<u>Saker fordelt på hovedbekymring</u>	7
2.3.1.	<u>Trusler og vold</u>	7
2.3.2.	<u>Negativ sosial kontroll</u>	7
2.3.3.	<u>Ufrivillig opphold i utlandet</u>	8
2.3.4.	<u>Tvangsekteskap</u>	8
2.3.5.	<u>Kjønnslemlestelse</u>	10
2.3.6.	<u>Barneekteskap</u>	11
2.4.	<u>Flere bekymringer i sakene</u>	12
2.4.1.	<u>Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «trusler og vold»</u>	13
2.4.2.	<u>Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «negativ sosial kontroll»</u>	13
2.4.3.	<u>Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «ufrivillig opphold i utlandet»</u>	13
2.4.4.	<u>Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap»</u>	14
2.5.	<u>Saker fordelt på alder</u>	14
2.5.1.	<u>Saker som gjelder voksne</u>	15
2.5.2.	<u>Saker som gjelder barn</u>	15
2.6.	<u>Hvem henvender seg til Kompetanseteamet</u>	16
2.6.1.	<u>Saker fra politiet</u>	16
2.6.2.	<u>Saker fra barnevernstjenesten</u>	17
2.6.3.	<u>Saker fra minoritetsrådgivere/skole med minoritetsrådgiver</u>	18
2.6.4.	<u>Saker fra krisesentre</u>	19
2.6.5.	<u>Saker fra NAV</u>	19
2.6.6.	<u>Saker fra Utlendingsdirektoratet (UDI)</u>	20
2.6.7.	<u>Saker fra flyktningetjeneste og introduksjonsprogram</u>	21
2.6.8.	<u>Saker fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)</u>	21
2.6.9.	<u>Saker fra helsetjenester</u>	22
2.6.10.	<u>Saker fra utenriksstasjoner og Utenriksdepartementet</u>	23
2.7.	<u>Saker fordelt på bostedsfylke</u>	25
2.8.	<u>Saker fordelt på landbakgrunn</u>	25
2.8.1.	<u>Syria</u>	26
2.8.2.	<u>Somalia</u>	26
2.8.3.	<u>Irak</u>	26
2.8.4.	<u>Pakistan</u>	26
2.8.5.	<u>Afghanistan</u>	27
2.8.6.	<u>Russland</u>	27

2.9.	<u>Utsatte i utlandet</u>	27
2.9.1	<u>Barn i utlandet</u>	28
2.9.2.	<u>Refusjon av reisekostnader og koordinering ved retur til Norge</u>	29
2.10	<u>Utlendingssaker</u>	29
3	<u>Erfaringer fra arbeidet med enkeltsaker</u>	31
3.1.	<u>Gutter og menns utsatthet i saker som omhandler æresrelatert vold</u>	32
3.2.	<u>Personer som identifiserer seg som LHBTIQ+</u>	33
3.3.	<u>Personer som utsettes for negativ sosial kontroll i trossamfunn</u>	35
4	<u>Bo- og støttetilbudet</u>	37
4.1.	<u>Innflyttinger og beboere i 2022</u>	39
4.1.1.	<u>Belegg i botilbudet</u>	39
4.2.	<u>Personer som ble vurdert for botilbudet i 2022</u>	40
4.2.1.	<u>Erfaringer fra saker som gjelder foreldre med barn</u>	41
4.2.2.	<u>Tidligere erfaring med barnevernstjenesten</u>	41
4.3.	<u>Mentorordningen</u>	42
5	<u>Andre aktiviteter</u>	43
5.1.	<u>Kjennsaksarbeid</u>	44
5.2.	<u>Kompetanseheving</u>	44
5.2.1.	<u>Tverrfaglige samlinger og seminarer</u>	44
5.2.2.	<u>Innlegg og fagmøter for spesifikke tjenester</u>	45
5.2.3.	<u>Samarbeidet med Bufetat, region øst om kompetanseheving</u>	46
5.3.	<u>Svar på Ung.no</u>	46
5.4.	<u>Innspillsarbeid</u>	47
5.4.1.	<u>Deltakelse i referansegrupper</u>	47
6	<u>Statistikk</u>	49
6.1.	<u>Tabelloversikt</u>	50
6.2.	<u>Alle saker</u>	51
6.3.	<u>Utlendingssakene</u>	54
6.4.	<u>Utsatte i utlandet</u>	56
6.5.	<u>Saker som gjelder barn</u>	58
6.6.	<u>Tall per landbakgrunn fordelt på hovedbekymring, kjønn og alder</u>	60

Del 1

Om

Kompetanse-

teamet

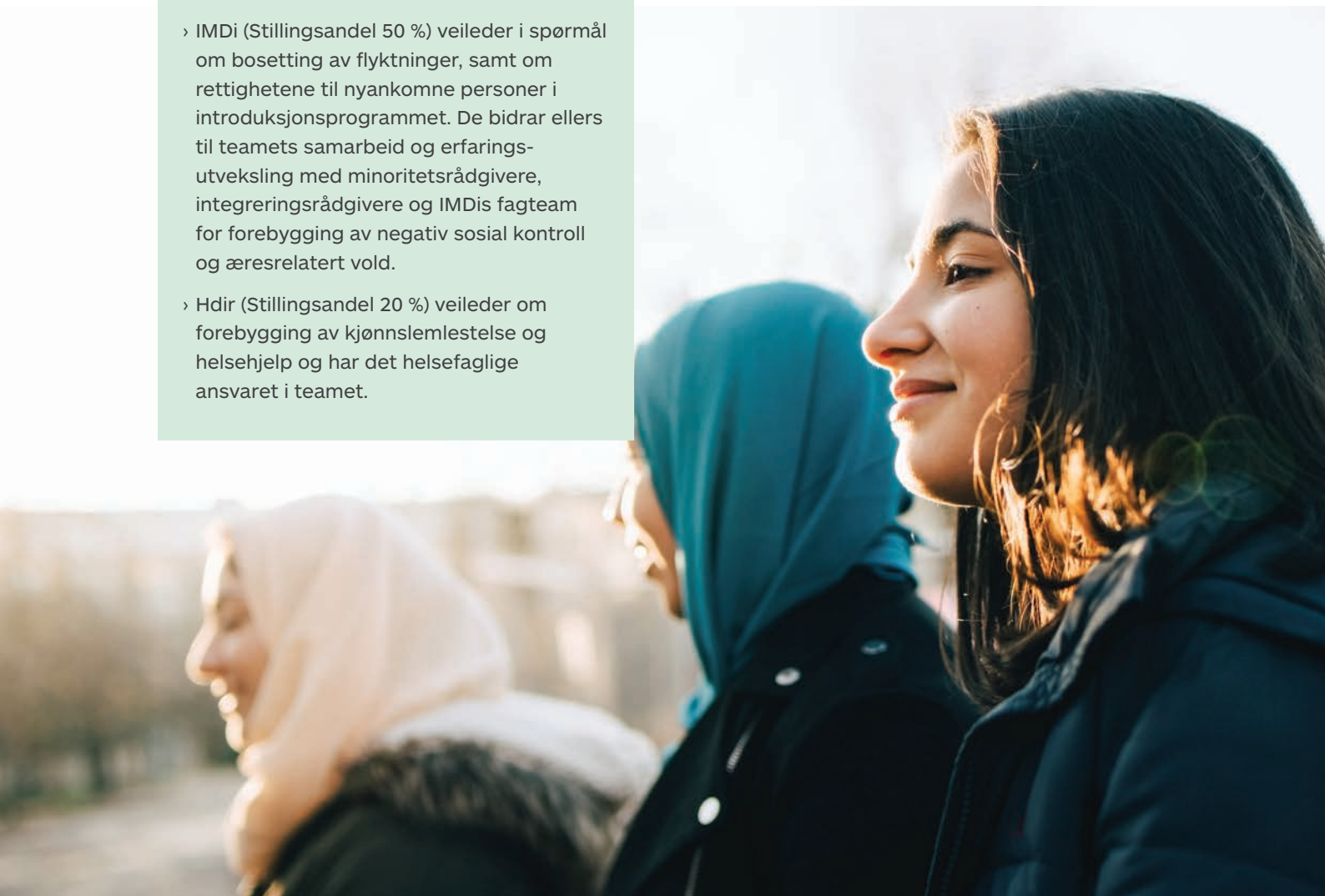
Fagområder og ansvarsfordeling kort oppsummert:

- › Bufdir (stillingsandel 300 %) koordinerer teamet, koordinerer og tildeler plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet og har ansvar for teamets veiledningstelefon og refusjonsordningen som dekker retur til Norge for utsatte i utlandet. Bufdir har hovedansvar for veiledning i saker som gjelder barn og har barnefaglig ansvar i teamet.
- › UDI (stillingsandel 100 %) veileder ved problemstillinger knyttet til oppholds- og asylsaker eller andre forhold i forbindelse med utlendingssaker.
- › POD (stillingsandel 100 %) veileder om sikkerhet og strafferettslige spørsmål og har det politifaglige ansvaret i teamet.
- › AVdir (stillingsandel 100 %) veileder i saker som omhandler lover og regelverk knyttet til NAVs ansvarsområder.
- › IMDi (Stillingsandel 50 %) veileder i spørsmål om bosetting av flyktninger, samt om rettighetene til nyankomne personer i introduksjonsprogrammet. De bidrar ellers til teamets samarbeid og erfaringsutveksling med minoritetsrådgivere, integreringsrådgivere og IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.
- › Hdir (Stillingsandel 20 %) veileder om forebygging av kjønnslemlestelse og helsehjelp og har det helsefaglige ansvaret i teamet.

1.1**Kompetanseteamets sammensetning**

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll (Kompetanseteamet) har eksistert siden 2004. Kompetanseteamet består av representanter fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Politidirektoratet (POD), Utlendingsdirektoratet (UDI), Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Helsedirektoratet (Hdir). Teamet koordineres av Bufdir.

Den tverretatlige sammensetningen gjør at Kompetanseteamet har spisskompetanse på flere relevante fagfelt. Sakene kan være komplekse og involvere ulike instanser, og derfor er det viktig at medlemmene i Kompetanseteamet med sine ulike fagfelt utfyller hverandre og kan gi en helhetlig veiledning.

1.2.**Kompetanseteamets mandat og formål**

Hovedformålet med Kompetanseteamet er å bidra med kompetanse og veiledning til tjenesteapparatet og deres arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Bedre kompetanse i tjenesteapparatet gjør det lettere å forebygge, avdekke og gi god hjelp til utsatte. Kompetanseteamet gir også råd og veiledning til enkeltpersoner som selv er utsatt eller som ønsker å hjelpe en slektning, venn eller bekjent.

Kompetanseteamets mandat¹ definerer**Kompetanseteamets viktigste oppgaver slik:**

- › Gi råd og veiledning til tjenesteapparatet og utsatte i enkeltsaker.
- › Bidra med kompetanseheving internt i direktoratene og i tjenesteapparatet.
- › Koordinere og tildele plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for tvangsekteskap eller æresrelatert vold.²
- › Være kontaktpunkt for Utenriksdepartementet (UD) i saker hvor personen(e) befinner seg i utlandet, for å foreta den nødvendige koordinering med berørte etater i Norge.
- › Forvalte refusjonsordningen regulert i rundskriv F-02/2018 Utgifter til hjemreise til Norge ved negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.³
- › Besvare spørsmål på www.ung.no.
- › Dokumentere erfaringer og bidra til kunnskapsutvikling gjennom teamets årsrapport.
- › Samarbeide med relevante frivillige organisasjoner som ivaretar viktige oppgaver på feltet.

1.3.**Registrering av saker og statistikk**

Hver sak Kompetanseteamet gir veiledning i, eller bidrar i på annen måte, registreres som en enkeltsak. Det registreres en sak per person som bekymringen gjelder. Registreringen gir grunnlaget for Kompetanseteamets årlige statistikk, som er utgangspunktet for analysene i årsrapporten.

1.3.1.**Endring av hovedbekymringskategoriene etter 2021**

IMDi og Bufdir fikk i 2019 i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å utarbeide felles retningslinjer for registrering av saker. Retningslinjene gjelder for Kompetanseteamet, integreringsrådgivere og minoritetsrådgivere. Det nye registrerings-skjemaet og retningslinjene for registrering ble tatt i bruk av Kompetanseteamet 1 januar 2021.

Dette medførte blant annet at hovedbekymringskategorier som Kompetanseteamet bruker, ble endret. Kompetanseteamet gikk bort fra å bruke hovedbekymringskategoriene

- «mistanke om gjennomført tvangsekteskap»
- «mistanke om gjennomført barneekteskap»
- «mistanke om gjennomført kjønnslemlestelse»
- «mistanke om ufrivillig opphold i utlandet»

Sakene som tidligere ble registrert som «mistanke om ...», er fra og med 2021 registrert med hovedbekymringskategoriene «frykt for ...». Dette betyr at «frykt for ...» både kan handle om en frykt for at noe skal skje og om en frykt for at noe har skjedd.

1.3.2.**Endringer i registreringsskjema fra og med 2022**

I tillegg til informasjonen som registreres i henhold til de felles retningslinjene, kan Kompetanseteamet, integreringsrådgivere og minoritetsrådgivere velge å registrere annen informasjon som er viktig for å gjøre en god analyse av sakene. Kompetanseteamet valgte fra 1. januar 2022 å registrere «Flere bekymringer» i sakene i tillegg til hovedbekymring. Dette er for å synliggjøre kompleksiteten i sakene og for å vise at saker ofte omhandler mer enn én form for vold.

¹ <https://www.bufdir.no/siteassets/vold-og-overgrep/mandat-kompetanseteamet-mot-tvangsekteskap-kjonnsllestelse-og-negativ-sosial-kontroll.pdf>

² <https://www.bufdir.no/vold/krisesenter-og-senter-mot-incest-og-seksuelle-overgrep/>

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-02-18/id2632326/>

Hovedbekymringskategoriene som ble brukt i 2022, var:

- › Negativ sosial kontroll
- › Trusler/vold
- › Tvangsekteskap
 - frykt for tvangsekteskap
 - gjennomført tvangsekteskap
- › Tvunget til å forbli i ekteskapet
- › Barneekteskap
 - Frykt for barneekteskap
 - Gjennomført barneekteskap
- › Kjønnsslemlestelse
 - Frykt for kjønnsslemlestelse
 - Gjennomført kjønnsslemlestelse
 - Informasjon om helsehjelp knyttet til kjønnsslemlestelse
- › Ufrivillig opphold i utlandet
 - Frykt for ufrivillig opphold i utlandet
 - Ufrivillig opphold i utlandet

Andre bekymringer som kan registreres i sakene er:

- › Gjennomført tvangsekteskap
- › Mistanke om gjennomført tvangsekteskap
- › Frykt for tvangsekteskap
- › Tvunget til å forbli i ekteskapet
- › Gjennomført barneekteskap
- › Mistanke om gjennomført barneekteskap
- › Frykt for barneekteskap
- › Gjennomført kjønnsslemlestelse
- › Mistanke om gjennomført kjønnsslemlestelse
- › Frykt for kjønnsslemlestelse
- › Helsehjelp i forbindelse med kjønnsslemlestelse
- › Ufrivillig opphold i utlandet
- › Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet
- › Frykt for ufrivillig opphold i utlandet
- › Drap
- › Drapsforsøk
- › Drapstrusler
- › Fysisk vold
- › Seksuell vold / seksuelle overgrep
- › Psykisk vold/trusler
- › Økonomisk vold
- › Materiell vold
- › Digital vold
- › Negativ sosial kontroll
- › Konsekvensene av volden
- › Utnyttelse / menneskehandel-lignende forhold

1.4.

Evalueringsav Kompetanseteamet

I 2022 fikk Proba Samfunnsanalyse i oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet å evaluere Kompetanseteamet (Proba Samfunnsanalyse 2023).⁴ Evalueringen viser blant annet at tjenestene som henvender seg til Kompetanseteamet i stor grad er fornøyde med bistanden de har fått i enkeltsaker. Deltakere på seminarer og i andre sammenhenger der Kompetanseteamet har holdt presentasjon, er fornøyd med kompetansehevingen vi har bidratt med. De som tar kontakt med Kompetanseteamet og samarbeidspartnere, mener at teamet fyller en viktig funksjon.

Evalueringen løfter imidlertid også frem at Kompetanseteamet ikke er tilstrekkelig kjent

og at teamet burde jobbe mer strategisk med kompetanseheving. Det synliggjøres i evalueringen at forbedringer blant annet når det gjelder kompetanseheving krever økte ressurser i teamet.

Kompetanseteamet har ikke tidligere vært gjenstand for en selvstendig evaluering og evalueringen som nå foreligger, vil være svært viktig for den videre utviklingen av teamet.

⁴ <https://proba.no/rapport/evalueringsav-kompetanseteamet-mot-tvangsekteskap-kjonnsslemlestelse-og-negativ-sosial-kontroll/>

Del 2

Tall og analyse

Nedenfor gjennomgår vi sentrale tall fra Kompetanseteamets statistikk for 2022. Mer detaljert statistikk er tilgjengelig bakerst i rapporten

Antall saker Kompetanseteamet har veiledet i, gjenspeiler ikke det reelle omfanget i Norge. Tallene vil påvirkes av i hvilken grad hjelpeapparatet og tjenestene har fenomenforståelse som gjør at de kan avdekke saker, har et veiledningsbehov, og i hvilken grad veiledningstilbudet fra Kompetanseteamet er kjent for og blir brukt av hjelpeapparatet og tjenestene.

2.1.

Antall saker totalt

Kompetanseteamet jobbet med 891 enkeltsaker i 2022, en økning på 17 % (132 saker) fra de 759 teamet hadde i 2021. Dette er også det høyeste antallet teamet har hatt siden det ble opprettet i 2004, og antall saker har mer enn fordoblet seg i tidsrommet 2015–2022.

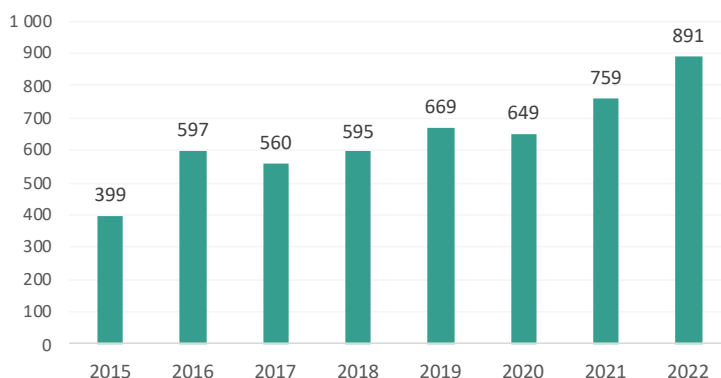
2.2.

Saker fordelt på kjønn

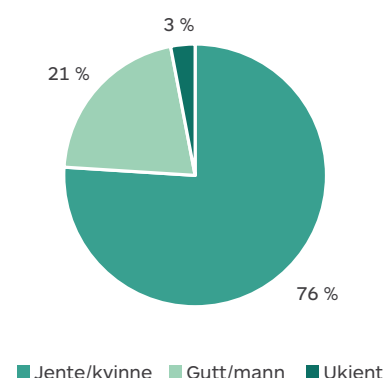
Kompetanseteamet jobber med flere saker som gjelder jenter og kvinner enn gutter og menn. I 2022 gjaldt hele 75 % jenter/kvinner (670 saker), mens 21 % gjaldt gutter/menn (190 saker). I 3 % av sakene (33 saker) var kjønn ukjent for Kompetanseteamet.

Det er også saker som gjelder jenter/kvinner som har økt mest. Det har vært 109 flere saker som gjelder jenter/kvinner i 2022 enn i 2021. Saker som gjelder gutter/menn, har økt med kun 14 saker fra 2021 til 2022.

Antall saker totalt

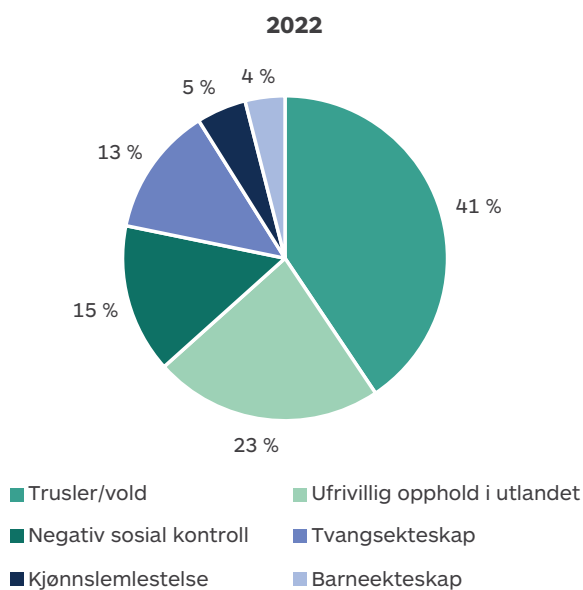
Saker fordelt på kjønn

2.3.

Saker fordelt på hovedbekymring

«Hovedbekymringen» i en sak registreres basert på hva som er den mest alvorlige bekymringen til den som henvender seg, på det tidspunktet den første henvendelsen kommer til Kompetansteamet. Det registreres kun én hovedbekymring pr. sak. Se punkt 1.3.1. for liste over hovedbekymringskategorier som ble brukt i 2022.

2.3.1.

Trusler og vold

Vold kan defineres som «enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil» (Per Isdal, 2000)⁵

Æresrelatert vold er «vold utløst av familiens eller gruppens behov for å ivareta eller gjenopprette ære og anseelse».⁶ Når vi sier at volden er æresrelatert, betyr det at motivet for å utøve volden er «ære», og at en eller flere utøvere gjennom volden forsøker å beskytte familiens ære. Majoriteten av Kompetansteamets saker har i større eller mindre grad et æresmotiv. Ære kan forklares som «(...) i utgangspunktet et universelt begrep som

forbindes med selvfølelse og selvrespekt, sosial anerkjennelse, omdømme, sosial status og posisjon» (Unni Wikan 2005).

«Trusler og vold» er den hovedbekymringen som er mest vanlig i Kompetansteamets saker og utgjorde 41 % av det totale antallet saker i 2022. I 2022 var det 368 saker med denne hovedbekymringen. Dette er en økning på 50 % sammenlignet med 2021, da hovedbekymringskategorien «trusler og vold» gjaldt 245 saker. Det er også en stor økning fra 2020 (206 saker) og 2019 (187 saker).

Volden og truslene i sakene spenner fra det mindre alvorlige til svært alvorlige voldshandlinger. Voldens omfang i sakene kan også variere fra en enkelt voldssituasjon til et alvorlig voldsregime. Hovedbekymringskategorien omfatter ulike voldsformer som psykisk vold, fysisk vold, materiell vold og økonomisk vold.

2.3.2.

Negativ sosial kontroll

Negativ sosial kontroll kan defineres som «press, oppsyn, trusler eller tvang som systematisk begrenser noen i sin livsutfoldelse eller gjentatte ganger hindrer dem i å treffe selvstendige valg om eget liv og fremtid»⁷ Begrepet er ikke et juridisk begrep. Basert på definisjonen i Handlingsplanen mot æresrelatert vold og negativ sosial kontroll er det klart at begrepet «negativ sosial kontroll» både kan romme psykisk vold, trusler og tvang til for eksempel ekteskap. Det er også store likheter mellom definisjonen av negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner jf. 2.3.1

Kompetansteamet registrerer hovedsakelig hovedbekymringen «trusler og vold» når hovedbekymringen i saken handler om psykisk vold og trusler. Det er imidlertid saker der kontrollen står svært sentralt i bekymringen, og der registrerer Kompetansteamet «negativ sosial kontroll» som hovedbekymring i saken. Dette kan for eksempel handle om at foreldre kontrollerer telefon og sosiale medier, at den utsatte ikke får lov til å ha

⁵ <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/hva-er-vold-definisjoner/>

⁶ Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (regjeringen.no)

⁷ Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (regjeringen.no)

egen telefon, sosiale medier eller apper, at den utsatte ikke får ha venner eller velge sine egne venner eller at den utsatte ikke får delta i sosiale aktiviteter, ha fritidsaktiviteter eller være med på skoleturer. Denne typen kontroll, som nettopp begrenser personens livsutfoldelse, samhandling med jevnaldrende og hindrer personen til å ta valg i sitt eget liv, er skadelig for helsen og kan være et hinder for normal utvikling.

Kompetanseteamet har hatt en økning på 39 % i antallet saker der hovedbekymringen er «negativ sosial kontroll». «Negativ sosial kontroll» var i 2022 hovedbekymringen i 15 % av sakene. Det ble registrert 135 saker med denne hovedbekymringskategorien i 2022, til sammenligning med 97 saker i 2021, 97 saker i 2020 og 89 saker i 2019.

2.3.3.

Ufrivillig opphold i utlandet

Ufrivillig opphold i utlandet defineres her som «opphold i utlandet der personen saken gjelder selv ikke ønsker å være der».⁸

I de sakene der Kompetanseteamet får informasjon om at den utsatte selv har sagt at hen er i utlandet mot sin vilje, og der dette er hovedbekymringen i saken, vil Kompetanseteamet registrere saken med hovedbekymringen «Ufrivillig opphold i utlandet». Dette er altså saker der den utsatte allerede er i utlandet og har gitt informasjon om at oppholdet i utlandet er ufrivillig.

I 2022 jobbet Kompetanseteamet med 113 saker (13 %) der hovedbekymringen var «ufrivillig opphold i utlandet». Dette er en økning fra tidligere år. I 2021 var det 84 saker som var registrert med denne hovedbekymringskategorien, mens det i 2020 var 60 saker og i 2019 var det 77 saker. Fra 2021 til 2022 har det vært en økning på 35 %.

Hovedbekymringskategorien «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» brukes både i saker der det er frykt for at den utsatte skal bli tatt med til utlandet og bli tvunget til å være der ufrivillig, og i saker der det er mistanke om at den utsatte er

i utlandet ufrivillig. I det ene tilfellet er personen som regel enda ikke reist til utlandet, mens i det andre tilfellet er personen i utlandet, mens hjelpeapparatet i Norge frykter at det er ufrivillig.

I 2022 gjaldt 90 saker (10 %) hovedbekymringen «frykt for ufrivillig opphold i utlandet». Dette er en nedgang fra 2021, da det var 110 saker om omhandlet denne hovedbekymringen. Antallet saker med denne hovedbekymringen i 2022 er imidlertid høyere enn i 2020 (61 saker) og i 2019 (63 saker). De fleste av disse sakene gjaldt bekymring for å bli tatt med til utlandet og bli utsatt for ufrivillig opphold.

«Ufrivillig opphold i utlandet» og «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» er hovedbekymringskategorier og er ikke det samme som antallet saker der personen befinner seg i utlandet når Kompetanseteamet blir involvert. I saker der personen det er bekymring for, befinner seg i utlandet, kan det være registrert andre hovedbekymringer som for eksempel «frykt for tvangsekteskap» eller «frykt for kjønnslemlestelse». Det kan leses mer om utenlandssakene – saker der den utsatte befinner seg i utlandet i punkt 2.9.

2.3.4.

Tvangsekteskap

Tvangsekteskap er en «ekteskapsinngåelse der en eller begge ektefellene ikke har mulighet til å velge å forbli ugift uten å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press».⁹

Kompetanseteamet registrerer få saker med hovedbekymringen «gjennomført tvangsekteskap». I 2022 gjaldt dette 8 saker, til sammenligning med 16 saker i 2021, 8 saker i 2020 og 22 saker i 2019. I noen saker er tvangsekteskapet noe som har skjedd tilbake i tid, eller det anses ikke å være hovedbekymring i den aktuelle situasjonen. Det er også viktig å understreke at det er høy terskel for å be om hjelp og si ifra om et tvangsekteskap, for eksempel i saker der

⁸ <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005162>

⁹ Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (regjeringen.no)

det søkes om familiegjeningforening. Ekteskapene handler om mer enn relasjonen mellom to mennesker. Det kan handle om å styrke og bevare båndene mellom to familier, om migrasjon, økonomi og om å forhindre eller gjenopp-rette et ærestap. Å informere myndighetene om at det er et tvangsekteskap kan ha store konsekvenser for den utsatte og for familien. Mange frykter at de ved å be om hjelp risikerer at foreldrene eller familiemedlemmer blir straffeforfulgt.

«Frykt for tvangsekteskap» var i 2022 hovedbekymring i 91 saker. Dette er en nedgang på 31 % fra 2021, da denne hovedbekymringen gjaldt 132 saker. Hovedbekymringskategorien «frykt for tvangsekteskap» brukes både i saker der noen frykter at en person eller et par skal tvinges inn i et ekteskap og i saker der det er mistanke om et gjennomført tvangsekteskap.

65 % gjaldt saker der det var frykt for at et tvangsekteskap skulle skje. Dette gjelder hovedsakelig saker der den utsatte selv forteller at hen er bekymret for å bli tvangsgiftet.

I ca. 35 % av sakene med hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap» er det mistanke om at en person eller et par er utsatt for tvangsekteskap. Tidligere år har antallet saker med denne hovedbekymringen vært høyere, og UDI har vært den instansen som har tatt kontakt om de fleste av disse sakene. I 2021 tok UDI kontakt om 67 saker som gjaldt hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap», til sammenligning med i 2022 da UDI kun tok kontakt om 27 saker med samme hovedbekymring.

I noen saker er hovedbekymringen at en utsatt ikke får lov til å gå fra sin ektefelle, og den registreres da med kategorien «tvunget til å forbli i ekteskapet». Tvangen kan utøves av ektefellen som ikke ønsker skilsmisse eller av familien til den utsatte eller til ektefellen som ikke ønsker skilsmisse. I 2022 gjaldt dette 7 saker, et antall på lik linje som tidligere år.

2.3.5.

Kjønnslemlestelse

Kjønnslemlestelse er en «fellesbetegnelse på ulike typer av inngrep på jenter og kvinner hvor ytre kjønnsdeler fjernes helt eller delvis, eller påføres annen varig skade uten medisinsk begrunnelse».¹⁰

Kompetanseteamet har tre hovedbekymringskategorier som omhandler kjønnslemlestelse. Disse er «gjennomført kjønnslemlestelse», «frykt for kjønnslemlestelse» og «helsehjelp i forbindelse med tidligere gjennomført kjønnslemlestelse».

I 2022, som i 2021, var det ingen saker som ble registrert med hovedbekymringskategorien «gjennomført kjønnslemlestelse». Dette betyr at ingen tjenester eller andre instanser har bedt om veiledning fra Kompetanseteamet i forbindelse med at kjønnslemlestelse er dokumentert gjennomført.

Det var imidlertid 44 saker i 2022 som gjaldt «frykt for kjønnslemlestelse», som er en økning i antallet saker med denne hovedbekymringen sammenlignet med tidligere år. I 2021 gjaldt denne hovedbekymringen 33 saker, mens den i 2020 gjaldt 24 og i 2019 gjaldt 33 saker. Hovedbekymringskategorien «frykt for kjønnslemlestelse» handler både om saker der det er bekymring for at et barn kan bli kjønnslemlestet og om saker der det er mistanke om at et barn er blitt kjønnslemlestet. De fleste av sakene i denne kategorien gjelder bekymring for at et barn skal bli kjønnslemlestet, mens et lite antall handler om en mistanke om at et barn er blitt kjønnslemlestet.

I saker der hovedbekymringen var «frykt for kjønnslemlestelse» og dette handlet om en mistanke om at kjønnslemlestelse kan ha skjedd, var det barnehage, primærhelsetjeneste, barnevernstjeneste og politi som tok kontakt for veiledning. I flere av disse tilfellene er det observasjon av jentas underliv i forbindelse med

¹⁰ <https://kjonnslemlestelse.nkvt.no/innhold/hva-er-kjonnslemlestelse/>

bleieskift i barnehage som utløser bekymring for mulig gjennomført kjønnslemlestelse. De som ønsket veiledning, var usikre på hva de hadde observert og hva de skulle gjøre videre.

Barnevernstjenesten tok kontakt for veiledning i flest saker der det var frykt for at et barn kunne bli kjønnslemlestet. Deretter er det politiet og primærhelsetjenesten som har tatt kontakt om disse sakene, samt enkelte andre instanser. I flere av sakene var bekymringen knyttet til at foreldrene har en landbakgrunn som tilsier at kjønnslemlestelse er en vanlig praksis i hjemlandet. Videre kan bekymringen være knyttet til at barnet oppholdt seg i utlandet / foreldrenes hjemland, noe som gjaldt over halvparten av disse sakene, eller at barnet skulle reise til utlandet sammen med en eller begge foreldre. Mye tyder på at flere instanser/tjenester ofte mangler kompetanse på andre faktorer som kan bidra til å vurdere risiko for kjønnslemlestelse. I flere saker registrert med hovedbekymringen «frykt for kjønnslemlestelse», var det også andre bekymringer som blant annet «ufrivillig opphold i utlandet».

Det er i disse sakene ikke barnet selv som frykter å bli kjønnslemlestet og som sier fra til hjelpeapparatet om det. Det er derimot tjenesteyter som av ulike grunner blir bekymret. Det kan ofte være begrenset grunnlag for å vurdere hvorvidt det er et reelt grunnlag for bekymringen. Veiledningen i mange av disse sakene handler derfor nettopp om å gjennomgå informasjonen som foreligger for å vurdere hvilke risikofaktorer som eventuelt er til stede. Videre kan veiledningen handle om hva som bør innhentes av informasjon fra hvem for å få et bedre grunnlag for å vurdere risiko for kjønnslemlestelse for eksempel i forbindelse med en utenlandsreise.

I saker som gjelder bekymring for at kjønnslemlestelse kan bli gjennomført, er det forebyggende arbeidet viktig. Kompetanseteamet gir derfor veiledning om hvordan tjenestene kan snakke med foreldre om tematikken. Å gi informasjon om helsekonsekvenser av kjønnslemlestelse til

foreldrene til jenta kan virke forebyggende. Kompetanseteamet opplever imidlertid at det til dels er manglende kompetanse og trygghet til å snakke om tematikken. Kompetanseteamet tror derfor det fortsatt er behov for kompetanseheving av relevante tjenester og for en bedre implementering av gjeldende veiledere og retningslinjer for deler av tjenesteapparatet.

Kompetanseteamet kan gi råd og veiledning om helsehjelp når en jente eller kvinne allerede er kjønnslemlestet. Kompetanseteamet får svært få saker der dette er bakgrunnen for henvendelsen til teamet. Mulige årsaker kan være mangelfull avdekking av behov for helsehjelp blant jenter/kvinner som er kjønnslemlestet, eller at det er andre instanser som gir informasjon om helsehjelp. Det kan også skyldes at det er lite kjent at Kompetanseteamet gir råd og veiledning i slike saker.

2.3.6.

Barneekteskap

Barneekteskap forstås her som ekteskap der en eller begge parter er under 18 år. I Norge må begge parter være over 18 år for å inngå et sivilrettslig gyldig ekteskap jf. Ekteskapsloven § 1 a. Ekteskapsloven regulerer kun de sivilrettslige ekteskapene. Noen velger imidlertid å inngå religiøse ekteskap mens den ene parten er under 18 år. Religiøse ekteskap er ikke sivilrettslig anerkjente. I 2021 ble «ekteskapslignende forbindelser» inkludert i straffeloven § 253 om tvangsekteskap og § 262 om blant annet ekteskap med barn under 16 år.

I 2022 veiledet Kompetanseteamet i 7 saker som gjaldt hovedbekymringen «gjennomført barneekteskap». Ca. halvparten av sakene gjaldt personer som da Kompetanseteamet ble involvert, var blitt 18 år eller mer. Antallet saker som hadde denne hovedbekymringen i 2022, er svært likt tidligere år. I 2021 var det 8 saker som gjaldt «gjennomført barneekteskap», mens det de to årene før var under 6 saker.

26 saker gjaldt «frykt for barneekteskap». Av disse sakene gjaldt de fleste sakene jenter, og de fleste hadde Afghanistan og Syria som landbakgrunn. Kategorien «frykt for barneekteskap» omfatter både saker der det fryktes at et barneekteskap skal bli inngått og saker der det mistenkes at et barneekteskap er inngått. 12 av de 26 sakene i 2022 handlet om at noen mistenker at det er inngått et barneekteskap. Antall saker med hovedbekymringen «frykt for barneekteskap» i 2022 var noe høyere enn tidligere år. I 2021 var det 23 saker, i 2020 var det 18 saker og i 2019 var det 12 saker.

Eksempler på saker der det mistenkes barneekteskap, kan være dersom en mindreårig er forlovet med en mann som kanskje er en del år eldre, og der det kan være usikkerhet i tjenesteapparatet om seremonien har vært en forlovelse eller en religiøs ektesapsinngåelse. I slike saker vil det være viktig med god kartlegging og melding til barnevernstjenesten ved bekymring for barneekteskap. I andre situasjoner kan det dreie seg om unge jenter som kommer som enslig mindreårige asylsøkere for kommer for å bo hos familie i Norge eller unge jenter som kommer til Norge med en mannlig slektning som de skal bo med. I disse sakene kan det være risiko for både barneekteskap og utnyttelse og menneskehandel. Det er viktig med et godt kartleggingsarbeid for å avdekke om barnet som kommer, er utsatt. I enkelte saker har Kompetanseteamet samarbeidet med veiledningsfunksjonen i saker om mindreårige ofre for menneskehandel i Bufdir for å kunne vurdere risiko for både barneekteskap og menneskehandel i den enkelte sak.

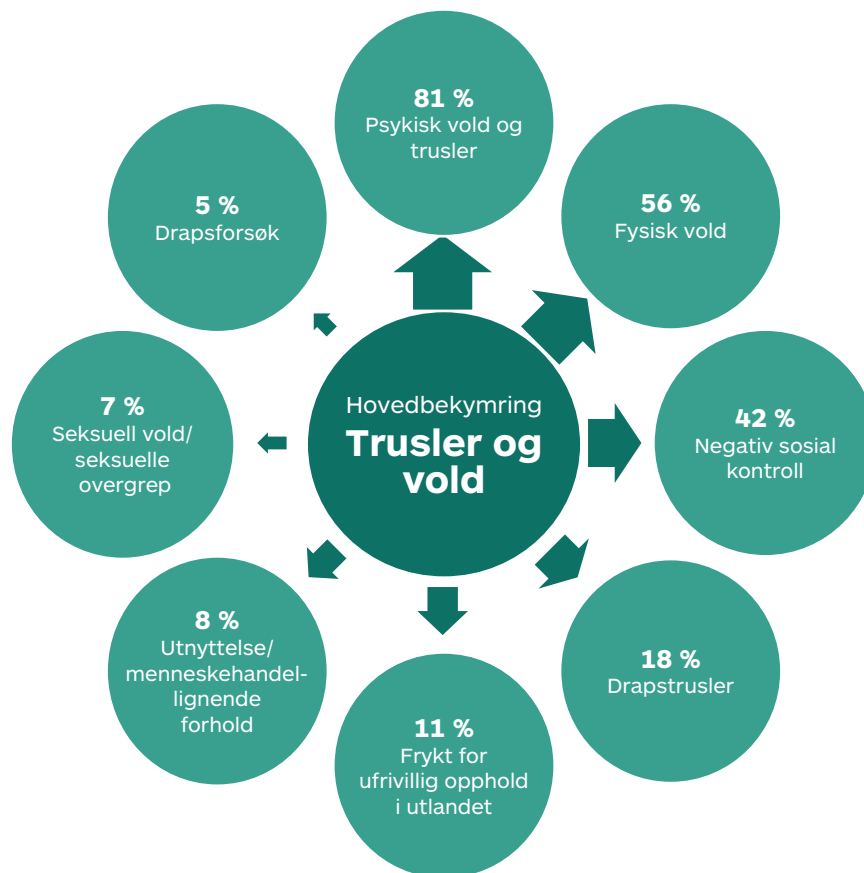
2.4.

Flere bekymringer i sakene

Sakene teamet veileder i, er ofte komplekse, med ulik tematikk og bekymringer knyttet til den utsattes situasjon. Det kan for eksempel være bekymring for tvangsekteskap, samtidig som personen kan ha fortalt om nåværende eller tidligere trusler og vold. For bedre å fange opp kompleksiteten i sakene har Kompetanseteamet fra og med 2022 utvidet muligheten til å registrere bekymring i sakene, slik at det registreres en aktuell hovedbekymring samtidig som det kan registreres andre bekymringer i saken som kan påvirke hvordan teamet vurderer alvorlighetsgrad og grad av trussel.

Andre bekymringer som var til stede i flere av sakene:

- › psykisk vold og trusler (54 %)
- › negativ sosial kontroll (44 %)
- › fysisk vold (31 %)
- › frykt for ufrivillig opphold (18 %)
- › frykt for tvangsekteskap (12 %)
- › ufrivillig opphold i utlandet (11 %)
- › drapstrusler (10 %)
- › mistanke om ufrivillig opphold i utlandet (7 %)
- › frykt for kjønnslemlestelse (6 %)
- › utnyttelse og menneskehandel-lignende forhold (5 %)
- › seksuell vold/seksuelle overgrep (5 %)

2.4.1

Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «trusler og vold»

Kompetanseteamet ser at saker med hovedbekymringen «trusler og vold» i stor grad omhandler psykisk vold og trusler (i 298 av sakene), fysisk vold (i 206 av sakene) og negativ sosial kontroll (i 154 av sakene). I tillegg ser vi at flere av sakene med hovedbekymringen «trusler og vold» også innehar bekymringer som drapstrusler (66 saker) frykt for ufrivillig opphold i utlandet (39 saker), utnyttelse/menneskehandel-lignende forhold (29 saker) seksuell vold/seksuelle overgrep (24 saker) og drapsforsøk (17 saker).

Figur 1

2.4.2.

Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «negativ sosial kontroll»

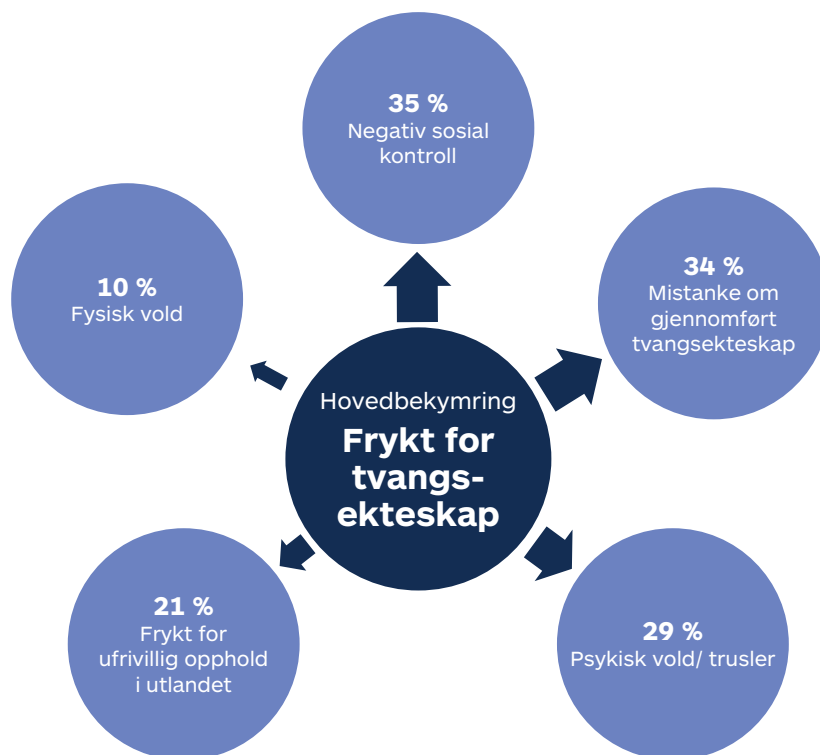
I sakene med hovedbekymringen «negativ sosial

kontroll» er andre bekymringer i sakene psykisk vold / trusler (76 saker), fysisk vold (23 saker), økonomisk vold (13 saker) og frykt for ufrivillig opphold i utlandet (10 saker).

2.4.3.

Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «ufrivillig opphold i utlandet»

Saker med hovedbekymringen «ufrivillig opphold i utlandet» innehar også andre bekymringer som psykisk vold og trusler (i 40 av sakene), negativ sosial kontroll (i 30 av sakene), fysisk vold (i 24 av sakene), og frykt for kjønnslemlestelse (i 7 av sakene).

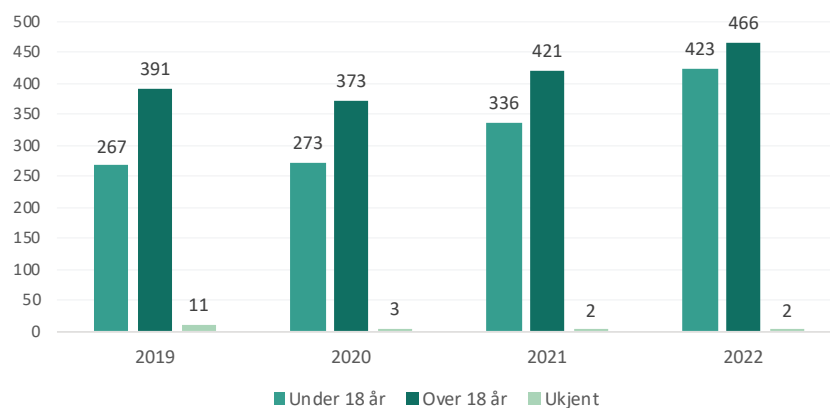
2.4.4.**Andre bekymringer i saker med hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap»**

I sakene med hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap» var andre bekymringer i sakene negativ sosial kontroll (i 32 av sakene), psykisk vold og trusler (i 26 av sakene), frykt for ufrivillig opphold i utlandet (i 19 av sakene) og fysisk vold (i 9 av sakene).

Figur 2

2.5.**Saker fordelt på alder**

I 2022 gjaldt 466 saker (52 %) personer over 18 år. 423 saker (47 %) gjaldt barn. I 2 saker var alder på personen ukjent. Antall saker har økt fra 2021 til 2022 både for personer over 18 og for barn. Økningen har vært størst i sakene som gjelder barn, med 25 % (87 flere saker). For saker som gjelder voksne over 18 år har økningen vært på 11 % (45 saker).

Fordeling alder

2.5.1.**Saker som gjelder voksne**

Av 466 saker som gjaldt voksne, gjaldt 384 kvinner (82 %) og 82 menn (18 %). I 2022 var det kjent for Kompetanseteamet at politiet var involvert eller skulle involveres i henholdsvis 207 og 34 saker. Dette gjaldt til sammen 52 % av sakene som gjaldt voksne.

Politiet var også den instansen som tok mest kontakt med Kompetanseteamet i saker om voksne i 2022. Dette gjaldt 73 saker. Andre instanser som tok kontakt med Kompetanseteamet om saker som gjaldt voksne, var minoritetsrådgivere/skoler med minoritetsrådgiver (67 saker), kriesentrene (54 saker), UDI (42 saker) og NAV (35 saker).

Over 100 saker gjaldt voksne som ble vurdert for bo- og støttetilbudet (les mer om sakene der botilbudet er vurdert i del 4). Av saker som gjaldt voksne, var 58 utenlandssaker, det vil si at den personen befant seg i utlandet når Kompetanseteamet ble kontaktet.

I 50 % av sakene som gjaldt voksne, er hovedbekymringen «trusler og vold» (231 saker). Andre frekvente hovedbekymringer i sakene var «negativ sosial kontroll» (86 saker), «frykt for tvangsekteskap» (75 saker) og «ufrivillig opphold i utlandet» (32 saker).

2.5.2.**Saker som gjelder barn**

Av 423 saker som gjaldt barn i 2022, gjaldt 285 jenter (67 %) og 107 gutter (25 %). I 31 saker som gjaldt barn var kjønn ukjent. Grunnen til at kjønn noen ganger er ukjent for Kompetanseteamet, er at vi noen ganger veileder knyttet til bekymring for flere barn i en familie, og der kjønn på de yngre barna noen ganger ikke oppgis.

Barnevernstjenesten var involvert eller skulle involveres i henholdsvis 193 og 48 saker. Dette betyr at Kompetanseteamet var kjent med at barnevernstjenesten var involvert eller skulle involveres i over halvparten av sakene som gjaldt barn. I 105 saker var det ikke kjent hvorvidt barnevernstjenesten var involvert eller ikke.

I 2021 var antall saker der barnevernstjenesten var involvert noe mindre.

I 2022 var det kjent for Kompetanseteamet at politiet var involvert eller skulle involveres i henholdsvis 186 og 20 av de 423 sakene som gjaldt barn. Dette er til sammen 49 % av sakene som gjaldt barn.

Barnevernstjenesten var den instansen som henvendte seg til Kompetanseteamet om flest saker som gjaldt barn i 2022. Dette gjaldt 112 saker og er det samme antallet saker som i 2021. For øvrig kom mange av sakene om barn fra politiet (78 saker), fra minoritetsrådgivere/skole med minoritetsrådgivere (48 saker) og fra NAV (29 saker).

Den mest frekvente hovedbekymringen i sakene som gjaldt barn i 2022 var «trusler og vold». Det har vært en økning på 73 %, fra 79 til 137 saker, med denne hovedbekymringen. Andre vanlige hovedbekymringer i saker som gjaldt barn var «ufrivillig opphold i utlandet» (80 saker), «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» (73 saker), «negativ sosial kontroll» (49 saker) og «Frykt for kjønnslemlestelse» (44 saker).

I 149 saker befant barnet som det var bekymring for seg i utlandet. Nesten halvparten av barna som befant seg i utlandet hadde somalisk landbakgrunn (73 saker).

En del av veiledningen til instansene som tar kontakt om saker som gjelder barn, gjelder håndtering når barnet er i utlandet eller dersom det fryktes av barnet skal bli utsatt for ufrivillig opphold i utlandet. I enkelte av disse sakene er instansen som tar kontakt for veiledning også bekymret for om barnet kan stå i fare for å bli kjønnslemlestet i løpet av oppholdet i utlandet. Veiledningen handler da også om å vurdere ulike risikofaktorer i saken, samt gi råd knyttet til forebyggende samtaler og videre håndtering. Enkelte instanser får veiledning til hvordan man kan forstå negativ sosial kontroll, hvordan man kan avdekke kontrollen og kartlegge hvordan situasjonen til barnet er. Kompetanseteamet erfarer negativ sosial kontroll enkelte ganger

forstås som mindre alvorlig, og det kan være vanskelig for de som har kontakt med barnet å forstå når meldeplikten til barnevernstjenesten er utløst. Enkelte instanser vegrer seg for å melde bekymring til barnevernstjenesten, og noen ønsker veiledning på hvordan de kan skrive en bekymringsmelding på en god måte som ivaretar barnet.

2.6.

Hvem henvender seg til Kompetanseteamet

Kompetanseteamets målgruppe er både tjenesteapparatet og enkeltpersoner som er utsatt for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll.

De fleste sakene kommer fra ansatte i første-linjetjenestene.

De tjenestene som tok kontakt om flest saker i 2022 var:

- › Politiet - 152 saker (17 %)
- › Barnevernstjenesten - 136 saker (15 %)
- › Minoritetsrådgivere/skole med minoritetsrådgivere - 115 saker (13 %)
- › Krisesentre - 69 saker (8 %)
- › NAV - 64 saker (7 %)
- › UDI - 50 saker (6 %)

De som henvender seg til Kompetanseteamet, er ansatte som kjenner til teamet eller har blitt tipset om teamet av noen andre. Noen av de som henvender seg, er ansatte som gjerne har noe kunnskap om og erfaring med tematikken, men ser at sakene er komplekse og ser behovet for veiledning. Andre som tar kontakt, har mye kompetanse, men ser likevel verdien av å drøfte saken med Kompetanseteamet for å se om vi tenker likt, eller om teamet har annen forståelse eller andre forslag til håndtering. Andre igjen ønsker at Kompetanseteamet bistår på annen

måte enn gjennom veiledning. Dette kan for eksempel være når det er saker som kan være aktuelle for botilbudet eller når det er saker der den utsatte er i utlandet.

I 2022 har 42 saker kommet fra enkeltpersoner som har tatt kontakt med Kompetanseteamet. Dette er en liten nedgang fra 48 saker i 2021. 27 av sakene i 2022 kom fra familie eller bekjent av den utsatte, mens 15 saker kom fra den utsatte selv.

Frivillige organisasjoner tok kontakt i 37 saker, som er en økning fra tidligere år. I 2021 henvendte frivillige organisasjoner seg om 16 saker.

2.6.1.

Saker fra politiet

Politiet er den instansen som har tatt kontakt med Kompetanseteamet om flest saker i 2022. Saker fra politiet gjelder 17 % av det totale antallet saker som teamet har jobbet med. Politiet tok kontakt om 152 saker i 2022 til sammenligning med 2021, da det var 53 saker som kom fra politiet. Dette er en økning på 99 saker og er nesten en tredobling i antall saker. Antallet saker fra politiet er også høyt sammenlignet med tidligere år.

Det kan se ut som om synligheten, og dermed også tilgjengeligheten, av PODs representant i Kompetanseteamet kan ha hatt en stor betydning for økningen i antall saker fra politiet. Stillingen til politidirektoratets representant ble administrativt flyttet til Kripas i november 2021. I Kripas er representanten plassert sammen med andre ansatte som arbeider med trusselutsatte personer. I året som har gått siden da har direkte henvendelser fra politidistriktene til representanten økt veldig.

Det økende antall saker kan også ha sammenheng med et større fokus i politiet på arbeidet mot æresrelatert kriminalitet. Fagmiljøene i politiet knyttet til æresrelatert kriminalitet er under utvikling, og det arbeides med å etablere et nasjonalt kontaktpunkt mot æresrelatert

kriminalitet på Kripos for å kunne yte bistand til politidistriktene i disse sakene.

Tradisjonelt har saker som omhandler æresrelatert vold, vært håndtert av avdelinger for familievold og risikoanalyse, med noe bistand fra etterretning. PODs representant i Kompetanseteamet ser at det er et stort behov for mer etterretning i æresrelaterte saker, og for at etterretningsmiljøene har spisskompetanse og fenomenforståelse. Kjennskap til de mest aktuelle diasporaene, til æreskultur og til maktstrukturer i forbindelse med bl.a. ekteskap, skilsmisser og oppdragelse av jenter og gutter for å passe inn i gitte kjønnsroller er viktig når man skal vurdere om det er behov for beskyttelse eller relokalisering.

Når noen blir utsatt for vold eller trusler med en æresrelatert bakgrunn, er det politiets ansvar/oppgave å bidra med risikoanalyse og sikkerhetstiltak. En av disse tiltakene har vært adressesperre. Dette er et tiltak som i dagens digitale verden har vist seg å være utfordrende. Kompetanseteamet ser derfor et behov for et større fokus på tiltak rettet mot trusselutøver. Erfaring fra politiets arbeid har vist at det har en positiv virkning på trusselnivået i en del saker når politiet inntar en aktiv rolle overfor trusselutøvere. Det har også vist seg å ha en god effekt i enkelte saker når politiet samarbeider med psykolog/familieterapeut med relevant kompetanse. Ett eksempel er Stovnermodellen, der Stovner politistasjon samarbeidet med Enerhaugen familievernkontor om samtaler med familiene til de utsatte.¹¹ Omvendt voldsalarm kan også være et aktuelt tiltak rettet mot trusselutøver. Kompetanseteamet ser imidlertid at tiltaket kan være utfordrende å administrere da trusselbildet i æresrelaterte saker ofte omhandler flere trusselutøvere.

Synliggjøring av omfanget av æresrelatert kriminalitet er viktig for å kunne sannsynliggjøre behovet for ressurser og målretting av arbeidet i politiet. Det bør derfor utarbeides en metode for å synliggjøre hvilket straffebud som brytes når lovbruddet er motivert av ære.

2.6.2.

Saker fra barnevernstjenesten

Barnevernstjenesten er den instansen som nest etter politiet henvendte seg til Kompetanseteamet om flest saker. I 2022 henvendte barnevernstjenesten seg om 136 saker, som utgjorde 15 % av sakene totalt. Dette er en økning i antall saker fra tidligere år. Barnevernstjenesten tok kontakt om 127 saker i 2021, 84 saker i 2020 og 100 saker i 2019. Politiet var involvert i 41 % av sakene som barnevernstjenesten tok kontakt om i 2022.

I 2022 var de mest frekvente hovedbekymringen i sakene der barnevernstjenesten tok kontakt «trusler og vold» (53 saker), «negativ sosial kontroll» (21 saker), «ufrivillig opphold i utlandet» (14 saker), «frykt for barneekteskap» (14 saker), «frykt for kjønnslemlestelse» (13 saker) og «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» (13 saker). Vanligste landbakgrunn i sakene som barnevernstjenesten tok kontakt om, var Syria, Somalia, Irak og Afghanistan.

Barnevernstjenesten henvendte seg primært om barn, men også i enkelte saker som gjaldt ungdommer som ble 18 år om kort tid og som var i overgangen fra ulike barnevernstiltak til ettervernstiltak.

Barnevernstjenesten ønsker veiledning både i saker der de nylig har mottatt en bekymringsmelding og i saker der de har kjent til en familie over lengre tid. Når barnevernstjenesten ønsker veiledning i en fase der de skal avklare en bekymringsmelding eller har startet en undersøkelse, handler mye av veiledning om fenomenforståelse, råd knyttet til samtaler med barnet og med foreldrene, veiledning på kartlegging for å forstå barnets og familiens situasjon og hjelp til å vurdere risiko for eskalering av konflikten og trusselbildet. Kompetanseteamet gir veiledning om hvilke aktiviteter i undersøkelsen som kan bidra til å belyse den helhetlige situasjonen og slik også familiens hjelpebehov.

I saker der barnevernstjenesten har kjent en familie over tid, kan det ha vært undersøkelser

¹¹ Stovner modellen trekkes frem som et verdifullt arbeid i Handlingsplanen «Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold» tiltak 15. En rapport fra Oslo Met har skrevet om samarbeidsprosjektet: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/6460>

og tiltak i et tidligere stadium i barnets liv. I enkelte saker har tiltakene ført til at barnet ikke lenger utsettes for fysisk vold. Psykisk vold og negativ sosial kontroll, som kan være noe mindre synlig, kan imidlertid fortsette. I slike saker er det viktig at barnevernstjenesten ser alvorligheten av den psykiske og latente volden, samt av kontrollen som begrenser barnets livsutfoldelse og deltakelse. I andre saker kan barnet på grunn av tiltakene få det bedre i en periode, men så oppstår voldsproblematikken på nytt når barnet kommer i tenårene. Dette gjelder særlig for jentene, som i tenårene kan oppleve mer begrensninger på grunn av familiens normer for adferd knyttet til ære og skam.

Barnevernstjenesten har i noen saker en alvorlig bekymring for barnets omsorgssituasjon. De vil da gjerne drøfte om eksisterende endringstiltak, slik som råd og veiledning eller miljøterapeutiske tiltak, er forsvarlige, eller om de må vurdere midlertidig omsorgsovertakelse.

I veiledningen til barnevernstjenesten belyser vi hvordan negativ sosial kontroll og æresrelatert vold kan prege familiedynamikken og hvordan de ulike familiemedlemmer kan oppleve press både innad i og utenfor kjernefamilien. Foreldre kan for eksempel ha et reelt ønske om at barnet deres skal kunne velge en partner selv, men blir så utsatt for press og i noen tilfeller trusler fra storfamilie når det gjelder valg av ektefelle for barnet. Dette kan føre til at foreldrene gir etter for presset og følger storfamiliens ønsker. I en slik situasjon er en helhetlig kartlegging av familien og deres bånd til storfamilie viktig for å kunne forstå hvilke faktorer som bidrar til å opprettholde konflikten. Ved å forstå den enkeltes situasjon vil man i større grad kunne komme i posisjon til å hjelpe hele familien.

2.6.3.

Saker fra minoritetsrådgivere/skole med minoritetsrådgiver

Minoritetsrådgiverordningen har blitt styrket de siste årene. Ordningen ble utvidet med 11 nye stillinger i 2019, og med ytterligere 10 stillinger i 2021, og IMDi har i dag 59 minoritetsrådgivere

utplassert ved utvalgte ungdomsskoler, videregående skoler og voksenopplæringsentre over hele landet.

I 2022 tok minoritetsrådgivere / skole med minoritetsrådgiver kontakt med Kompetansteamet om 115 saker (13 % av det totale antallet saker). Antallet saker er høyere enn tidligere. Fra 2021 til 2022 har det vært en økning på 32 % i antall saker fra minoritetsrådgivere / skole med minoritetsrådgiver. Minoritetsrådgivere/skole med minoritetsrådgiver henvendte seg om 87 saker i 2021, 111 saker i 2020 og 107 saker i 2019.

Minoritetsrådgiverne / skoler med minoritetsrådgiver er godt kjent med Kompetansteamets tverrfaglige sammensetning og henvender seg derfor ofte direkte til den representanten i teamet de ønsker veiledning av, avhengig av hvilke problemstillinger som er aktuelle i den enkelte sak. Det kan være saker som handler om samarbeid med politi, vurdering av trusselbildet og sikkerhetstiltak der de kontakter politiets representant, eller saker der de lurar på den utsattes rettigheter i NAV der de snakker med NAVs representant. I andre saker kan det gjelde en utsatt som kan være aktuell for botilbudet og der de snakker med Bufdirs representant eller saker der de har spørsmål om den utsattes utlendingssak der de kontakter UDI sin representant osv.

Det er en stor forskjell på antallet saker som kommer fra skole med minoritetsrådgiver og skoler uten minoritetsrådgiver. I 2022 kontaktet skoler uten minoritetsrådgiver Kompetansteamet for veiledning i kun 16 saker. Den store forskjellen kan handle om at det avdekkes flere saker på skolene der minoritetsrådgivere jobber, og at kjennskapet til Kompetansteamet er bedre hos minoritetsrådgiverne og skolene de jobber på, enn på andre skoler. Dette kan også henge sammen med ulikheter i elevgruppene når det gjelder andel med minoritets- og majoritetsbakgrunn på skoler med og uten minoritetsrådgiver.

2.6.4.

Saker fra krisesentre

I 2022 henvendte krisesentrene seg om 69 saker (8 % av det totale antallet saker). Dette er en økning fra 2021 da krisesentrene tok kontakt om 56 saker og fra 2020 da det var 53 saker. De fleste sakene gjaldt voksne (54 saker). 14 saker gjaldt barn. Politiet var involvert eller skulle involveres i henholdsvis 29 og 8 saker.

Mange krisesentre tar kontakt angående saker de tenker er aktuelle for bo- og støttetilbudet. Dersom en sak skal vurderes for botilbudet, blir det ofte et lengre samarbeid mellom Kompetanseteamet og krisesenteret frem til den utsatte tildeles plass og flytter inn i botilbudet, eventuelt flytter fra krisesenteret uten at det blir aktuelt med botilbud av ulike grunner. Det kan leses mer om botilbudet i del 4.

Krisesentrene kontakter også Kompetanseteamet for annen råd og veiledning. Det kan handle om vurdering av risiko for ny vold, vurdering av sikkerhetstiltak, rettigheter etter sosialtjenesteloven, veiledning om kartlegging av æresrelatert vold, råd i forbindelse med reetablering eller behov veiledning knyttet til søknad om oppholdstillatelse.

2.6.5

Saker fra NAV

I 2022 tok NAV kontakt for veiledning i 64 saker. Dette er mer enn en fordobling fra 2021 da det var 29 saker. I 2020 var 18 saker og i 2019 var det 22 saker.

I 2022 gjaldt 35 saker voksne, og 29 saker gjaldt barn. Det var kjent for Kompetanseteamet at barnevernstjenesten var involvert eller skulle involveres i henholdsvis 2 og 13 saker. Det var kjent at politiet var involvert eller skulle involveres i henholdsvis 16 og 3 saker.

I de fleste sakene var hovedbekymringen «negativ sosial kontroll» (22 saker), «trusler og vold» (17 saker) og «ufrivillig opphold i utlandet» (15 saker).

Kompetanseheving av etatens ansatte kan være en av årsakene til økningen av antall saker fra

ansatte i etaten til Kompetanseteamet. NAVs representant har i 2022 deltatt på fagmøter, kontormøter, nettverksmøter og seminarer der ansatte og/eller andre i hjelpeapparatet som bistår utsatte i møte med NAV, har vært til stede. Dette kan ha ført til å senke terskelen til NAV-ansatte for å ta kontakt med Kompetanseteamet for råd og veiledning. For å synliggjøre NAVs ansvar og hvilke rettigheter utsatte kan ha etter folketrygdloven, sosialtjenesteloven og NAV-loven, har representanten i Kompetanseteamet utviklet brukerreise med mulighetene som kan finnes for målgruppen. Brukerreisen er presentert under kompetanseheving og kan ha påvirket forståelsen for når man kan kontakte representanten og hvilke rettigheter utsatte har.

Til tross for økningen i antall saker der ansatte ba om råd og veiledning, er det trolig fortsatt mange i NAV som ikke kjenner til Kompetanseteamet. Litt over halvparten av sakene kom via henvendelser fra NAV i Oslo, noe som kan tyde på at Kompetanseteamet er mer kjent der enn i resten av landet.

Når ansatte i NAV tar kontakt, går veiledningen ut på å drøfte handlingsrommet i saker der de møter på utsatte. De kan ha spørsmål om det de ser eller hører er negativ sosial kontroll og trenger veiledning på hvilken støtte og hjelpetilbud som finnes utenfor NAVs verktøykasse.

Sakene kan starte med at den NAV-ansatte har en vag bekymring og resultere i konkrete planer for oppfølgingen av personen, både på kort og lang sikt. Den kortsiktige veiledningen går ut på hvordan kartlegge og avdekke om det foreligger en akutt fare for personen det gjelder. Det blir viktig å unngå eskalering eller forverring, men samtidig fortsette å kartlegge og følge opp den utsatte. Veiledningen på den mer langsiktige oppfølgingen kan handle om hvordan NAV kan bistå i selvstendigjøringen av den utsatte i samarbeid med andre involverte tjenester. Det må også avgjøres hvem som skal være primærkontaktene der og da, og fremover i tid.

Noen av sakene som NAV henvender seg om, handler om personer som er ufrivillig i utlandet,

personer der det mistenkes at det handler om ufrivillig opphold i utlandet eller der det fryktes at en person skal bli utsatt for ufrivillig opphold i utlandet. I saker der det er bekymring før en reise veiledes ansatte ofte til å opprette kontakt mellom den utsatte og hjelpeapparatet, og vurdere å forhindre og avverge utreise så langt det lar seg gjennomføre. NAV-ansatte kan drøfte anonymt med både barnevernstjenesten og politi for å undersøke om meldeplikt eller avvergeplikt er utløst.

Det er også andre instanser som henvender seg til Kompetanseteamet om NAVs regelverk og rettigheter som utsatte kan ha etter folketrygdloven, sosialtjenestelovene og NAV-loven. NAVs representant i Kompetanseteamet veileder både om rettigheter utsatte kan ha, om hvordan man kan gå fram for å klage på et vedtak og hvilket kontor eller hvilken enhet som har saken eller er ansvarlig.

I mange av sakene har den utsatte allerede søkt eller er i kontakt med NAV-kontoret og trenger bekreftelse på at det som er gjort er i tråd med rettighetene eller lovverket. Andre ganger planlegger den utsatte å kontakte NAV og vil forberede seg før møtet.

Behovet for råd og veiledning strekker seg fra saker med avslag på livsopphold til krav som oppleves urimelige sett i lys av situasjonen unge utsatte står i. I mange av sakene har ikke den ansatte i NAV fått opplysningene fra den som søker om hva de står i og heller ikke hatt kompetanse til å stille de rette spørsmålene. Ofte har den unge levd lenge med kontroll og avslaget oppleves som en systemsvikt når de først har bedt om hjelp.

2.6.6.

Saker fra Utlendingsdirektoratet (UDI)

I 2022 henvendte UDI seg til Kompetanseteamet om 50 saker, som utgjorde 6 % av sakene. Dette er en nedgang i saker fra UDI på 42 %. I 2021 henvendte UDI seg om 86 saker, i 2020 om 73 saker og i 2019 om 93 saker.

Det er flere mulige årsaker til nedgangen i antallet saker som kommer fra UDI, og det er vanskelig å vite en det er en årsak som har mer å si enn en annen. Nedgangen kan skyldes at UDI har gjennomgått en større omorganisering. Ny organisering trådte i kraft 1.1.2022 og det kan ha tatt noe tid å komme i gang med nye arbeidsmåter. Omorganiseringen innebar at folk flyttet på seg internt samtidig som det ble ansatt en rekke nye saksbehandlere. Kombinasjonen av omorganisering, nye saksbehandlere og behov for kompetanseheving kan være noe av forklaringen på hvorfor det i 2022 har vært færre saker fra UDI.

I sakene der UDI ber Kompetanseteamet om råd og veiledning, er «frykt for tvangsekteskap» den hovedbekymringen som er mest frekvent. Denne hovedbekymringen gjelder 27 saker i 2022, til sammenligning med 67 saker i 2021. Det har altså vært en 60 % nedgang i antallet saker fra UDI med hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap». Når UDI henvender seg med denne hovedbekymringen, er det som regel et ønske om veiledning i forbindelse med behandling av søknader om familieinnvandring. Sakene i kategorien «frykt for tvangsekteskap» gjelder da som regel mistanke om at et tvangsekteskap er gjennomført.

Det er kjent at det er store restanser på porteføljen knyttet til familieinnvandring, jf. uttalelser fra Sivilombudet sommeren 2022.¹² Noe av det som øker saksbehandlingstiden, er intervjuene som skal gjennomføres, blant annet for å kunne identifisere saker der det kan være tvangsekteskap. Det har vært arbeidet internt med rutinene for når en sak skal utredes ytterligere i form av et intervju. UDI har videre, som følge av ny organisering fra 1.1 2022, prioritert behandling av nye vedtaksklare saker, og brukt mindre ressurser enn tidligere år på de eldste sakene som er kommet i retur fra intervju, og færre slike saker er behandlet sammenlignet med tidligere år.

I tillegg til henvendelser fra dem som jobber med familieinnvandring i UDI, får UDIs representant i

¹² <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/udis-behandlingstider-og-prioritering-av-barn-i-familieinnvandringssaker/?highlight=familieinnvandring#Konklusjon> og <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/ventetider-for-intervju-hos-politiet-i-saker-om-familieinnvandring/?highlight=SOM-2022-1232>

Kompetanseteamet henvendelser om behov for veiledning til saksbehandlere som jobber med asylsaker. I 2022 har det vært flere henvendelser om saker enn tidligere fra saksbehandlere som i asylintervjuene ble bekymret for personen de intervjuer. Dette gjaldt særlig unge, syriske kvinner hvor det er bekymring for tvangsekteskap, barneekteskap, menneskehandel eller vold i nære relasjoner. Mye av veiledningen er knyttet til identifisering, videre oppfølging av saken samt bosetting og mulighetene for hjelp i kommunene. Flere av disse sakene handlet om hvordan UDI kunne bidra til at IMDi får til en vellykket bosetting og god oppfølging av personer som kan være særlig sårbare.

2.6.7

Saker fra flyktningetjeneste og introduksjonsprogram

Bosetting, oppfølging og opplæring av flyktninger er et kommunalt ansvar. Kommunene organiserer dette ulikt. Noen steder er flyktningetjenestene selvstendige enheter som har ansvar for både den praktiske oppfølgingen og introduksjonsprogrammet, andre steder er de slått sammen med NAV. Noen steder er deler av introduksjonsprogrammet lagt til voksenopplæringen, som også har ansvar for opplæring av voksne som ikke er flyktninger.

I 2022 kontaktet flyktningetjenesten Kompetanseteamet for veiledning i 27 saker (3 %). Dette er en liten økning fra 2021, da flyktningetjenesten tok kontakt i 23 saker. Omtrent halvparten av sakene gjaldt voksne, og halvparten gjaldt barn. Barnevernstjenesten var involvert i omtrent halvparten av de sakene som gjaldt barn. Hovedbekymringen i de fleste sakene var «trusler og vold» (12 saker) og «negativ sosial kontroll» (7 saker).

Introduksjonsprogram henvendte seg til Kompetanseteamet om 9 saker. Dette er omtrent på nivå med 2021, hvor de tok kontakt om 8 saker. De fleste sakene gjaldt voksne.

Når flyktningetjenesten, introduksjonsprogrammet eller voksenopplæringen henvender seg til Kompetanseteamet for råd og veiledning, gjelder det gjerne en bekymring knyttet til en utsatt eller en familie der flere er utsatt for vold eller negativ sosial kontroll. Det kan også dreie seg om negativ sosial kontroll i lokalmiljøet blant personer med samme landbakgrunn, eller det kan dreie seg om problemer med negativ sosial kontroll i klasserommet. Det er viktig at de som jobber med å følge opp nyankomne flyktninger og innvandrere, har kunnskap og kompetanse om hvordan de kan identifisere og fange opp personer som er utsatte for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, og hvordan de kan jobbe forebyggende med tematikken. I 2022 har By- og regionforskningsinstituttet gjennomført studien «Vil gjerne vite mer – Kompetansebehov om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold blant ansatte i opplærings- og integreringstjenestene». Rapporten ble lansert februar 2023.¹³ Rapporten konkluderte med at behovet for mer kompetanse i opplærings- og integreringstjenestene er stort, på tvers av geografi. Dette ble også bekreftet av de ansatte selv når de skulle beskrive sine kompetansebehov.

2.6.8.

Saker fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

IMDi har henvendt seg til Kompetanseteamet om 25 saker i 2022. Dette er en økning fra tidligere år. I 2021 kom 19 saker fra IMDi. I 2022 var det 15 saker med hovedbekymringen «trusler og vold». Resten av sakene gjaldt «Frykt for tvangsekteskap», «negativ sosial kontroll» og «frykt for barneekteskap».

Henvendelsene fra IMDi gjelder som regel bekymring knyttet til nyankomne flyktninger som har søkt om bosetting med offentlig hjelp og som skal bosettes i en kommune. I disse sakene er det viktig å forsøke å få til en mest mulig treffsikker bosetting og god dialog med kommunene som skal ta imot og følge opp personene det gjelder videre.

¹³ 2022-14.pdf (oslomet.no)

Kompetanseteamet erfarer at nyankomne flyktninger og innvandrere er en gruppe som er ekstra sårbare og kan ha særskilte oppfølgingsbehov. Personer med kort botid i Norge har gjerne et begrenset nettverk rundt seg. De kjenner ikke nødvendigvis til sine rettigheter etter norsk lov og de har kanskje heller ikke hatt tid og anledning til å lære seg språket eller komme i arbeid. Dette er faktorer som vil forsterke sårbarheten deres hvis de i tillegg utsettes for negativ sosial kontroll, trusler og vold.

Nyankomne flyktninger og innvandrere har ofte svært lav tillit til offentlige myndigheter og til hjelpeapparatet, og det kan ta tid før vold og negativ sosial kontroll avdekkes og til de voldsutsatte er klare for å søke hjelp. I noen tilfeller er det nødvendig for volds- og trusselutsatte nyankomne innvandrere å flytte fra kommunen de er bosatt i. Erfaring viser imidlertid at det er vanskelig å få til avtaler om flytting mellom kommuner i slike saker.

Kompetanseteamet får mange henvendelser som omhandler et ønske eller behov for flytting mellom kommuner (også omtalt som sekundærbosetting) på grunn av negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og annen vold i nære relasjoner. I de mest alvorlige sakene oppholder personene seg gjerne på et krisesenter i bosettingskommunen, og politiet anbefaler at personen flytter til en annen kommune av sikkerhetsgrunner. Dette er saker som er vanskelige å løse, da man er avhengig av at en ny kommune sier seg villig til å ta over ansvaret for personen eller familien det gjelder. Som en følge av krigen i Ukraina bosatte norske kommuner i 2022 rekordmange flyktninger,¹⁴ og mange kommuner har vanskeligheter med å skaffe til veie nok boliger til personene som skal bosettes. I en slik situasjon ser vi at det vil kunne være ekstra utfordrende å få kommuner til å si seg villig til å inngå avtaler om sekundærbosetting for å bistå nyankomne flyktninger og innvandrere utsatt for vold eller kontroll.

2.6.9

Saker fra helsetjenester

Helsetjenestene er i Kompetanseteamets statistikk delt inn i primærhelsetjenesten (fastlege, helsestasjon osv. med unntak av skolehelsetjenesten), skolehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Skolehelsetjenesten er skilt ut fra primærhelsetjenesten i statistikken for å få tall på henvendelsene fra skolene for seg.

Helsetjenestene til sammen henvendte seg til Kompetanseteamet om 51 saker (6 %) i 2022. Det har vært en økning i antallet saker fra helsetjenestene fra 45 saker i 2021. Av de 51 sakene er det kun 7 saker der hovedbekymringen i saken handler om kjønnslemlestelse.

Primærhelsetjenesten henvendte seg i 2022 om 24 saker. Dette er en økning fra tidligere år. I 2021 henvendte primærhelsetjenesten seg om 16 saker, i 2020 var det 10 saker og i 2019 var det 15 saker. I 2022 gjaldt 15 saker barn og 9 saker voksne. Av de 24 sakene gjaldt de fleste sakene hovedbekymringene «trusler og vold» og «frykt for ufrivillig opphold i utlandet». 6 saker gjaldt «frykt for kjønnslemlestelse».

Skolehelsetjenesten henvendte seg i 2022 om 16 saker, som er mindre enn antall saker i 2021. I 2020 var det 11 saker, og i 2019 var det 14 saker. I 2022 gjaldt 10 saker barn og 6 saker voksne. I de fleste sakene var hovedbekymring «trusler og vold», «negativ sosial kontroll» og «frykt for ufrivillig opphold i utlandet».

Spesialisthelsetjenesten henvendte seg i 2022 om 11 saker, som er en mindre sak enn i 2021. I 2020 og i 2019 var det 6 saker eller færre. I 2022 gjaldt 10 saker voksne. De fleste sakene hadde hovedbekymringen «trusler og vold», «negativ sosial kontroll» og «frykt for tvangsekteskap».

¹⁴ <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/statistikk/F00/bosetting>

2.6.10.**Saker fra utenriksstasjoner og Utenriksdepartementet**

Utenriksstasjonene tok kontakt med Kompetanseteamet om 23 saker i 2022. 22 av disse kom fra utenriksstasjonene med integreringsrådgiver, og det var stort sett integreringsrådgiverne selv som tok kontakt.

Med 22 saker fra integreringsrådgiverne i 2022 har det vært en nedgang siden 2021 da integreringsrådgiverne/utenriksstasjon med integreringsrådgivere tok kontakt om 47 saker. Antallet i 2022 er også lavere enn for året 2020 (24 saker) og 2019 (36 saker) som var år med pandemi.

I sakene der integreringsrådgiver / utenriksstasjon med integreringsrådgiver tok kontakt, gjaldt 13 saker voksne og 9 saker gjaldt barn. Oppholdsland i sakene var hovedsakelig Pakistan, Somalia og Tyrkia. Hovedbekymring var i flest saker «ufrivillig opphold i utlandet» (13 saker). En annen hovedbekymring som gjaldt flere av sakene, var «trusler og vold».

I tillegg til integreringsrådgiver / utenriksstasjon med integreringsrådgiver har Utenriksdepartementet tatt kontakt med Kompetanseteamet om 16 saker i 2022. Dette var en sak mer enn i 2021 (15 saker). Tidligere år har det vært få henvendelser om saker til Kompetanseteamet fra Utenriksdepartementet.

Det er integreringsrådgiverne som tar kontakt med Kompetanseteamet når det søkes om refusjon på vegne av en utsatt som skal returnere til Norge. Det er også integreringsrådgiverne som ber Kompetanseteamet om bistand til koordinering av mottakelse i Norge for den som returnerer. Både integreringsrådgiverne og konsulærseksjonen i Utenriksdepartementet tok kontakt med Kompetanseteamet vedrørende ytelser fra NAV for personer som befinner seg i utlandet. I disse sakene drøftes handlingsrommet i regelverket rundt den aktuelle ytelsen. Det er både spørsmål om mulighet for ytelser/opprettholdelse av ytelser mens personen er i utlandet og muligheten for å stoppe ytelser, som et virkemiddel for å få

de som holder personer ufrivillig i utlandet til å ta disse tilbake til Norge av økonomiske grunner.

I saker som gjelder utlendinger med tilknytning til Norge som befinner seg i utlandet, tar integreringsrådgiver og Utenriksdepartementet noen ganger kontakt med Kompetanseteamet med spørsmål tilknyttet oppholdsstatus, utlendingsregelverket, muligheter for retur, muligheter for familiegjeningforening, reisedokumenter m.m.

2.7.

Saker fordelt på bostedsfylke

Kompetanseteamet registrerer hvilket fylke personen saken gjelder bor i, eventuelt har bodd i dersom personen befinner seg i utlandet.

I 2022 var Viken (224 saker), Oslo (217 saker), Agder (61 saker), Vestfold og Telemark (57 saker) og Vestland (50 saker) fylkene som i flest saker ble registrert som bostedsfylke/siste bostedsfylke.

Saker fordelt på bostedsfylke

2.8.

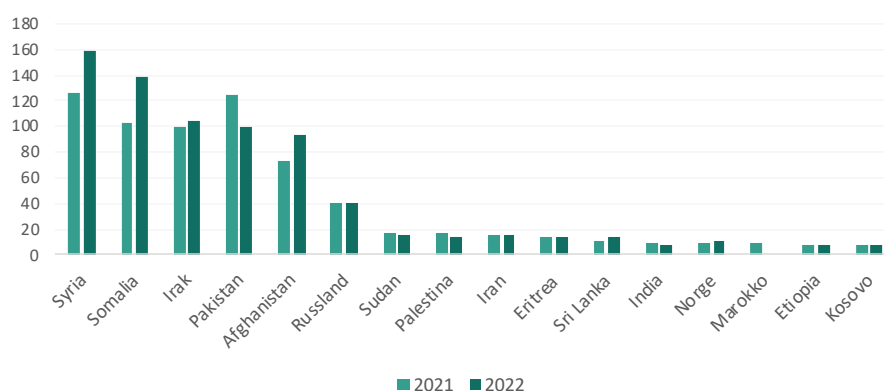
Saker fordelt på landbakgrunn

Kompetanseteamet mottok henvendelser om saker som gjaldt personer med landbakgrunn fra 53 ulike land i 2022. De fleste sakene gjaldt personer med landbakgrunn fra Syria (159 saker), Somalia (139 saker), Irak (105 saker), Pakistan (100 saker), Afghanistan (94 saker) og Russland (40 saker).

Vi ser at de landbakgrunnene som er mest frekvente i Kompetanseteamets statistikk, i stor grad gjenspeiler hvilke innvandrergupper som er størst i Norge.

Det var få saker med Norge som landbakgrunn både i 2022 (11 saker) og i 2021 (9 saker). Både i 2021 og i 2022 har det vært et fåtall av sakene der Norge er landbakgrunn som gjaldt problematikk knyttet til vold eller negativ sosial kontroll i religiøse miljøer. Kompetanseteamet er bekymret for at det er mørketall, at få saker som omhandler vold og negativ sosial kontroll i religiøse miljøer avdekkes, samt at tjenesteapparatet i liten grad er kjent med at Kompetanseteamet kan gi råd og veiledning i disse sakene. Du kan lese mer om saker med problematikk knyttet til vold og negativ sosial kontroll i religiøse miljøer i del 3.

Saker fordelt på landbakgrunn

2.8.1

Syria

I 2022 gjaldt 159 saker personer med syrisk landbakgrunn. Dette er en andel på 18 %. Siden 2020 har Syria vært den landbakgrunnen som har vært mest frekvente i sakene, med 127 saker i 2021 og 131 saker i 2020. 74 saker gjaldt voksne og 85 saker gjaldt barn.

I flest saker som gjaldt personer med syrisk bakgrunn var hovedbekymringen «trusler og vold» (58 saker) og «negativ sosial kontroll» (41 saker). I 18 saker var hovedbekymringen «frykt for ufrivillig opphold i utlandet», mens den i 12 saker var «ufrivillig opphold i utlandet». 14 saker hadde hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap» og 9 hadde «frykt for barneekteskap». Det var politiet, barnevernstjenesten og minoritetsrådgiver/skole med minoritetsrådgiver som henvendte seg om flest saker som gjaldt personer med syrisk bakgrunn. I 21 saker er det kjent for Kompetanseteamet at personen befinner seg i utlandet når vi blir kontaktet.

Sakene der landbakgrunn er Syria, gjelder ofte personer med relativt kort botid i Norge. I 1/3 av sakene med denne landbakgrunnen er det kjent for Kompetanseteamet at det er en utlendings-sak. I litt mindre enn 1/3 av sakene er det ikke kjent for Kompetanseteamet om det er en utlendings-sak eller ikke. Det kan leses mer om utlendings-sakene i 2.10.

2.8.2.

Somalia

I 2022 bistod Kompetanseteamet i 139 saker som gjaldt personer med landbakgrunn fra Somalia. Dette er 16 % av alle sakene i 2022. Somalia har med dette blitt den landbakgrunnen som er nest mest frekvent i sakene. Dette er en endring fra tidligere år, og en økning i antall saker med 35 % fra 2021. I 2021 hadde Kompetanseteamet 103 saker der Somalia var landbakgrunn, i 2020 var det 67 saker, og i 2019 var det 109 saker.

102 av sakene gjaldt barn med somalisk landbakgrunn. 36 saker gjaldt voksne, og i 1 sak var det usikkerhet knyttet til om saken gjaldt en person over eller under 18 år. Sakene med Somalia som

landbakgrunn skiller seg fra saker med annen landbakgrunn ved at hele 73 % av sakene gjelder barn.

Hovedbekymringen i sakene som gjaldt somalisk landbakgrunn var i flest tilfeller «ufrivillig opphold i utlandet» (40 saker), «frykt for kjønnslemlestelse» (29 saker), «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» (25 saker) og «trusler og vold» (21 saker). I over halvparten av sakene (81 saker) befinner den utsatte seg i utlandet når Kompetanseteamet blir kontaktet. Av disse var 90 % barn.

Det var barnevernstjenesten, minoritetsrådgiver/skole med minoritetsrådgiver og NAV som tok kontakt om flest saker. I kun få saker med Somalia som landbakgrunn er det kjent for Kompetanseteamet at det er en utlendingssak (14 saker).

2.8.3.

Irak

Irak var landbakgrunn i 105 av sakene i 2022. Dette gjelder 12 % av det totale antallet saker. I 2021 var Irak landbakgrunnen i 99 saker og i 2020 var det 72 saker. 52 saker gjaldt voksne og 53 gjaldt barn.

Hovedbekymringen i saker som gjaldt personer med bakgrunn fra Irak var i flest tilfeller «trusler og vold» (62 saker). I 16 saker var hovedbekymringen «ufrivillig opphold i utlandet» og i 8 saker var den «frykt for ufrivillig opphold i utlandet». I 80 % av sakene med bakgrunn fra Irak befant den utsatte seg i Norge, mens i 20 % av sakene var den utsatte i utlandet.

Det var barnevernstjenesten, politi og krisesenter som henvendte seg om flest saker med Irak som landbakgrunn.

2.8.4.

Pakistan

I 2022 gjaldt 100 saker personer med Pakistan som landbakgrunn. I 2021 var det 125 saker med denne landbakgrunnen og i 2020 var det 116 saker. Til tross for den relativt store økningen i antall saker totalt har antallet saker med Pakistan som landbakgrunn gått ned. Det har vært en

20 % nedgang i antallet saker med denne landbakgrunnen.

Andelen saker med denne landbakgrunnen har gått ned fra 16 % i 2021, til 11 % i 2022. Av de fem mest frekvente landbakgrunnene er Pakistan det eneste som har gått ned i antall.

77 saker gjaldt voksne og 23 saker gjaldt barn. Sakene med Pakistan som landbakgrunn skiller seg fra saker med annen landbakgrunn ved at hele 77 % av sakene gjelder voksne. Hovedbekymringen var i flest saker «frykt for tvangsekteskap» (35 saker), «trusler og vold» (30 saker) og «negativ sosial kontroll» (14 saker). I 11 saker befant den utsatte seg i utlandet da Kompetanseteamet ble kontaktet.

Det er politiet og UDI som henvender seg om flest saker. 39 av sakene var utlendingssaker.

2.8.5

Afghanistan

94 saker gjelder personer med bakgrunn fra Afghanistan. Dette er en økning i antall saker fra tidligere år. I 2021 var det 73 saker med Afghanistan som landbakgrunn, mens det i 2020 var 78 saker. 52 saker gjaldt voksne, og 42 saker gjaldt barn.

I 56 % av sakene (53) var hovedbekymringen «trusler og vold». Andre hovedbekymringer var «Frykt for tvangsekteskap» (12 saker) og «frykt for barneekteskap» (9 saker). I 8 saker var den utsatte i utlandet.

Det var barnevernstjenesten, NAV og politiet som tok kontakt om flest saker. Kompetanseteamet var kjent med at 33 av sakene var utlendingssaker.

2.8.6.

Russland

Saker som gjelder personer med bakgrunn fra Russland er i 2022 helt likt 2021, med 40 saker. Dette er hovedsakelig saker som gjelder personer med bakgrunn fra Tsjetsjenia. 24 saker gjaldt voksne og 16 saker gjaldt barn.

Hovedbekymring i de fleste av sakene var «trusler og vold» (27 saker). Det var minoritetsrådgiver/skole med minoritetsrådgiver (11 saker) og IMDi (8 saker) som ba om veiledning i flest saker som gjaldt personer med bakgrunn fra Russland. I 15 av sakene var den utsatte i utlandet. Nesten halvparten av sakene var utlendingssaker.

2.9

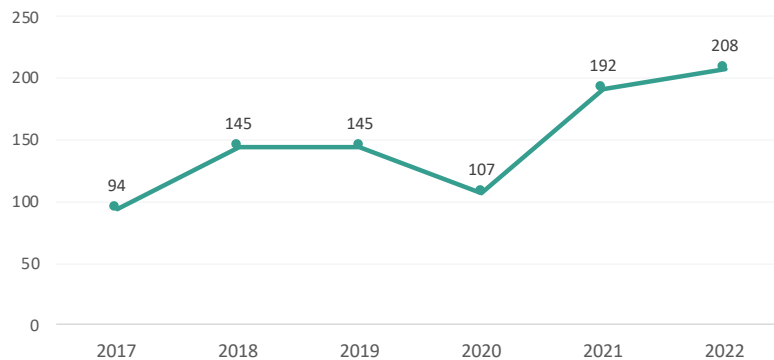
Utsatte i utlandet

Det har vært en økning i antallet saker der den utsatte befinner seg i utlandet. De såkalte utenlandssakene gjelder 23 % av alle Kompetanseteamets saker i 2022. I noen av sakene er det personene som befinner seg i utlandet som tar kontakt med utenriksstasjonene eller hjelpeapparatet i Norge og ber om hjelp, andre ganger er det skoler eller andre som er bekymret blant annet fordi personer ikke kommer tilbake etter opphold i utlandet. I enkelte tilfeller er det bekjente, familiemedlemmer eller den utsatte selv som tar kontakt med Kompetanseteamet og ber om hjelp. Der det er utsatte i utlandet som tar direkte kontakt med Kompetanseteamet og ber om hjelp, bistår teamet med å sette den utsatte i kontakt med nærmeste utenriksstasjon. I 2022 gjaldt 208 saker personer som befant seg i utlandet da Kompetanseteamet ble involvert. Dette er en liten økning fra i 2021, da 191 saker gjaldt personer som befant seg i utlandet. Til sammenligning med tidligere år gjaldt 107 saker personer i utlandet i 2020, og 145 saker gjaldt personer i utlandet i 2019. Tallet på såkalte utenlandssaker er altså i 2022 høyere enn noen gang tidligere. I 2022 var det i tillegg 12 saker der det var usikkert om personen var i utlandet eller i Norge da Kompetanseteamet ble involvert.

Av personene som var i utlandet da Kompetanseteamet ble involvert, gjaldt 148 saker (71 %) jenter/kvinner, mens 51 saker (25 %) gjaldt gutter/menn. I 9 saker (4 %) var kjønnnet ukjent.

149 saker (72 %) gjaldt barn i utlandet. Til sammenligning gjaldt 116 saker (61 %) barn i utlandet i 2021. 48 av sakene i 2022 gjaldt voksne i utlandet, der flere var sakene gjaldt kvinner som befant seg i utlandet sammen med sine barn.

Utenlandssaker

Det var barnevernstjenesten som tok kontakt om flest saker der personen befant seg i utlandet (27 saker). Deretter var det politiet (25 saker), integreringsrådgiver/utenriksstasjon med integreringsrådgiver (21 saker) og minoritetsrådgiver/skole med minoritetsrådgiver (21 saker) som tok kontakt om flest saker der personen det er bekymring for, befinner seg i utlandet.

Hovedbekymring i sakene var hovedsakelig «ufrivillig opphold i utlandet» (99 saker) og «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» (41 saker). 30 saker gjaldt også hovedbekymringen «trusler og vold», 19 gjaldt «frykt for kjønnslemlestelse» og 9 gjaldt «frykt for tvangsekteskap».

Det er særlig én landbakgrunn som skiller seg ut med mange saker når det gjelder personer i utlandet. 39 % av utenlandssakene (81 saker) gjaldt personer med bakgrunn fra Somalia. 71 av disse sakene gjaldt barn i utlandet. I de fleste sakene er oppholdslandet Somalia, men det er også flere som befant seg i Kenya og Egypt.

For de andre sakene som omhandlet personer i utlandet, var det registrert 18 ulike landbakgrunner, der flest saker gjaldt personer med landbakgrunn Irak (21 saker), Syria (21 saker), Russland (15 saker), Pakistan (11 saker) og Palestina (10 saker).

2.9.1

Barn i utlandet

I 2022 gjaldt 149 saker bekymring for barn og ungdom under 18 år i utlandet. Noen av barna er i utlandet sammen med en eller begge sine foreldre, mens andre barn etterlates i utlandet uten foreldrene. Bakgrunnen for bekymringen for barna kan variere. I noen saker har det vært bekymring for barnet i forkant av reisen, og det er bekymring i hjelpeapparatet for at reisen er en konsekvens av konflikter mellom foreldrene og barnet. En utenlandsreise eller et lengre opphold i utlandet er i noen tilfeller motivert av foreldrenes ønske om å få barnet eller ungdommen bort fra venner, fra en kjæreste, et «uheldig miljø» og/eller bort fra tjenesteapparatet. I andre saker kan barnets lengre opphold i utlandet komme overraskende på skole eller andre tjenester, uten andre bekymringer i forkant. I slike saker kan det imidlertid skape bekymring dersom det ikke er gitt beskjed til skolen eller andre om reisen, ikke søkt om permisjon for barnet og dersom det har virket som at barnet selv ikke har visst om reisen eller at ferien blir forlenget. Bekymringen kan forsterkes dersom foreldre, og eventuelt søsken, kommer tilbake etter ferien, mens barnet blir igjen i utlandet.

Ifølge barneloven § 40 må barn som er fylt 12, samtykke til en avgjørelse om å flytte ut av landet

eller oppholde seg i lengre tid i utlandet uten en av foreldrene med foreldreansvar (jf. barnelova §40). Dette gjelder også dersom avtalt opphold blir forlenget. Basert på erfaring fra Kompetanseteamets saker kan det imidlertid virke som flere barn og unge tas med til utlandet under påskudd av at familien skal på ferie, og barnet må bli igjen når foreldrene reiser tilbake til Norge når ferien er over. I slike tilfeller blir det ikke innhentet samtykke fra barnet, og dersom barnet ber om hjelp og informerer om at oppholdet er ufrivillig, er det likevel få muligheter til å hjelpe barnet som er i utlandet.

Kompetanseteamet har flere ganger i tidligere årsrapporter søkt å synliggjøre utfordringene når barn etterlates i utlandet mot sin vilje, samt pekt på at barnelovens § 40 har begrenset virkning når brudd på loven ikke kan føre til konsekvenser i form av straff.

3. september 2021 ble det lansert et lovutvalg som skal utrede de samlede juridiske problemstillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold.¹⁵ Kompetanseteamet, som erfarer utfordringene i disse sakene, er glade for at Lovutvalget har som del av sitt mandat å vurdere hvordan rettsvernet til barn og unge som er ufrivillig etterlatt i utlandet, kan styrkes.

2.9.2.

Refusjon av reisekostnader og koordinering ved retur til Norge

Kompetanseteamet forvalter refusjonsordningen regulert i «F-02-18 Rundskriv – Utgifter til hjemreise til Norge ved negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse».¹⁶

Hvis den utsatte befinner seg i utlandet og ikke har mulighet til å dekke reisekostnadene for retur til Norge selv, kan utenriksstasjonen på vegne av vedkommende søke om å få dekket hjemreisen gjennom refusjonsordningen som Kompetanseteamet forvalter.

Kompetanseteamet innvilget refusjon i 14 enkelt-saker i 2022, herav gjaldt sakene 6 voksne og 8 barn. Alle søknader om refusjon dette året ble innvilget. Det er en liten nedgang i antallet søknader om refusjon fra utenriksstasjonene sammenlignet med i 2021 da 16 søknader ble innvilget, men høyere enn i 2020 (9 søknader om refusjon innvilget) og 2019 (7 saker om refusjon innvilget). Alle søknadene i 2022 kom fra integreringsrådgiverne på de fire utenriksstasjonene som har integreringsrådgiver, altså utenriksstasjonene i Amman, Ankara, Islamabad og Nairobi.

På forespørsel fra utenriksstasjonene koordinerer Kompetanseteamet mottakelsen i Norge ved retur. I 2022 koordinerte Kompetanseteamet mottakelsen for 13 personer. Noen av disse var det ikke søkt om refusjon for.¹⁷ I saker der Kompetanseteamet koordinerer mottakelsen i Norge, tar teamet kontakt med ulike tjenester som kan spille en rolle den første tiden etter at den utsatte har kommet tilbake til Norge. Dette er ofte tjenester som politi, krisesenter, NAV og barnevernstjenesten. I de fleste saker innebærer koordineringen at det ordnes med plass på krisesenter, avtale om at politiet møter den/de som returnerer ved gaten på flyplassen og kjører den/de utsatte til krisesenteret. I de fleste sakene der utenriksstasjonen ber om koordinering av mottakelse, mener utenriksstasjonene at det kan være en trusselsituasjon i Norge ved retur, eventuelt at trusselsituasjonen er uavklart. I disse tilfellene er det derfor behov for sikker transport av den utsatte til krisesenter, slik at personen unngår ankomsthallen på flyplassen, kollektivtransport og taxi.

2.10

Utlendingssaker

Kompetanseteamet registrerer en sak som en utlendingssak når saken både gjelder en utlending (person uten norsk statsborgerskap) og saken har spørsmål knyttet til en oppholds- eller beskyttelsessak (asyl). Vi registrerer det også som en utlendingssak der det er søkt familieinnvandring med personen saken gjelder.

¹⁵ <https://lovutvalg-negativ-sosial-kontroll.no/>

¹⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-02-18/id2632326/>

¹⁷ Koordineringen av mottakelse i Norge for personer som returnerer, kan det også være aktuelt i saker der det ikke er søkt om refusjon til hjemreise.

Kompetanseteamet ble kontaktet for veiledning i 244 utlendingssaker i 2022. Dette er på samme nivå som i 2021. På tross av en merkbar nedgang i antall saker fra UDI var det ikke en nedgang i antall utlendingssaker. I 2022 var 27 % av det totale antallet saker Kompetanseteamet jobbet med utlendingssaker. Til forskjell fra i 2021 var det minoritetsrådgivere/skole med minoritetsrådgiver (50 saker), og ikke UDI (46 saker) som henvendte seg om flest utlendingssaker. Det var det økning i antall saker fra minoritetsrådgiverne, politiet, IMDi, frivillige organisasjoner, NAV og flyktningetjenesten. Det var mer enn en fordobling av utlendingssaker som kom til Kompetanseteamet via henvendelser fra minoritetsrådgiver/skoler med minoritetsrådgiver. Det var også en fordobling av antallet utlendingssaker fra IMDi. Det var 21 saker i 2022, sammenlignet med 10 i 2021.

Hovedbekymringen i utlendingssakene endret seg noe i 2022. De siste årene har det vært flest saker med hovedbekymringen «frykt for tvangsekteskap». Dette inkluderer de sakene der UDI i forbindelse med behandling av søknader om familieinnvandring, blir bekymret for at det

er gjennomført et tvangsekteskap. I 2022 var det derimot flest saker med hovedbekymringen «trusler og vold». Denne hovedbekymringen gjaldt i 2022 101 saker, sammenlignet med 59 saker i 2021.

Selv om flere utlendingssaker er knyttet til asyl (beskyttelse), har det ikke vært økning i antall utlendingssaker der den utsatte har landbakgrunn fra Ukraina eller Russland. Dette er nok primært fordi det er andre utfordringer i disse sakene enn æresrelatert vold. I utlendingssakene er det flest saker som gjelder personer med landbakgrunn fra Syria (51 saker), Pakistan (39 saker), Afghanistan (33 saker). Mens det har vært en nedgang i antallet utlendingssaker som gjelder personer med bakgrunn fra Pakistan, fra 53 saker i 2021 til 39 saker i 2022, har det vært en økning i antallet utlendingssaker som gjelder personer med Syria som landbakgrunn. Syria var landbakgrunn i 51 saker i 2022, sammenlignet med 31 saker i 2021. Dette kan ha sammenheng med nedgangen i henvendelser om saker fra UDI knyttet til familiegjenforening, og økningen av henvendelser om saker fra andre instanser.

Del 3

Erfaringer fra arbeidet med enkeltsaker

Arbeid mot æresrelatert vold og kontroll har hatt et særlig fokus på minoritetsjenter og kvinners utsatthet. Den kollektive æreskulturen presenteres i stor grad som et fenomen som handler om mannens ansvar for å beskytte familiens ære gjennom å sikre kvinnenens kyskheter/renhet. Det er først og fremst kvinnen som gjennom handling og væremåte risikerer å ødelegge familiens ære. Kvinnens jomfrudom må holdes intakt før ekteskapsinngåelsen. Dette gjør at jenter og kvinner er ekstra sårbare for æresrelatert vold, og er også de som topper statistikken over saker som Kompetanseteamet jobber med. Likevel er det viktig å synliggjøre andre sårbare, som kan rammes av æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, men som kanskje i mindre grad avdekkes.

I dette kapitlet ønsker Kompetanseteamet å synliggjøre andre som også kan utsettes for æresrelatert vold. Ved å si litt om Kompetanseteamets erfaringer med disse sakene håper vi at flere i hjelpeapparatet kan få en bedre forståelse for hvordan æresrelatert vold og kontroll kan ramme disse.

3.1.

Gutter og menns utsatthet i saker som omhandler æresrelatert vold

Selv om gutter og menn utgjør en mindre andel enn jenter og kvinner i sakene Kompetanseteamet jobber med, ønsker vi likevel å belyse deres posisjon i familier preget av patriarkalsk hierarki og æreskultur. I sakene fremstilles ofte brødrene som en del av trusselbildet mot jenter og unge kvinner, og i enkelte saker er de primærutøvere som aktivt kontrollerer og straffer sine søstre, kusiner og mødre. Hjelpeapparatet forteller om jenter og unge kvinner som både blir utsatt for psykisk og fysisk vold fra brødre. Det er som regel de eldre brødrene som presenteres som voldsutøvere, men noen ganger også yngre brødre.

Dersom brødrene også går på felles skole og har deler av samme omgangskrets, vil de kunne ha svært god oversikt over søstres dagligliv. Kontrollen kan dreie seg om hvordan søsteren kler seg, hvem hun er sammen med, hvordan hun fremstår utenfor hjemmet og på sosiale medier og hvem hun kommuniserer med på mobil. I flere saker ser vi at voldsepisoder kan utløses når broren kontrollerer søsterens telefon og finner ut at hun har en kjæreste. I noen tilfeller er det nok at hun har sendt noen meldinger til en gutt i forbindelse med skolearbeid eller annet.

Kompetanseteamet erfarer at hjelpeapparatet i liten grad kartlegger brødrenes eventuelle rolle som utsatte i familien. I flere saker er ikke

brødrenes situasjon i familien undersøkt, eller det er kun undersøkt hvorvidt brødre er voldsutøver.

I Sverige har det vært en interesse for å forstå hvordan gutter utsettes for æresrelatert vold. I en omfangsstudie fra Stockholm (Schlytter m.fl. 2009a; Schlytter, Högdin, Rexvid, 2009b) fremkommer det at begrensninger i guttenes frihet må sees i kontekst av ansvaret de får for å kontrollere søstre og kusiner. Rollen som kontrollør tærer på familiebandene og søskenrelasjoner. Forholdet blir preget av mistenksomhet fra bror som utøver kontrollen og søsterens frykt for at brudd på familiens regler skal oppdages.

Schlytter og Rexvid (2016) beskriver guttenes indre konflikt i bror- søster relasjonen. Innenfor den patriarkalske æreskulturen drives bror-søster relasjonen av hvorvidt søster kan tilpasse seg normene bror setter, som igjen avgjør hans grad av makt. Dersom søster har en adferd som bryter med normene, vil det føre til opplevelse av skam og avmakt hos bror. I en kultur der skam er assosiert med kvinnelighet, blir dette en dobbeltbelastning der gutten skammer seg fordi han føler skam.

Smette, Hyggen og Bredal (2021) argumenterer for at kontroll av kyskhetskravet hos kvinnene i familien er sentral for å ivareta familiens anseelse. Kompetanseteamet erfarer at guttene i familien lærer tidlig om disse idealene, med

de konsekvenser det har for deres syn på kvinnelighet og kvinnens verdi. I dette landskapet formes samtidig deres syn på egen maskulinitet. Kompetanseteamet har erfaring med saker der brødre under 18 år utøver negativ sosial kontroll, trusler og vold mot søster, der dette fører til at barnevernstjenesten plasserer søsteren. I flere av disse sakene åpnes det ikke undersøkelse eller settes inn tiltak rettet mot bror. Dette er i tråd med funn i den svenske omfangsstudien som er nevnt over.

Kompetanseteamets erfaringer er at gutters og unge menns voldskapital forstås som makt og frihet og ikke som et smerteuttrykk. Hjelpere må styrkes til å se presset gutter og unge menn i en patriarkalsk æreskultur lider under, så vel som å se presset de utøver. Det er derfor viktig at hjelperne jobber relasjonsfokusert over tid, for slik å komme i posisjon til å forstå de bakenforliggende årsakene til deres utøvelse av vold og negativ sosial kontroll.

3.2.

Personer som identifiserer seg som LHBTIQ+

Det å identifisere seg som LHBTIQ+ -personer (skeive), kan føre til ekstra utsatthet. I enkelte familier og/eller miljøer stigmatiseres, undertrykkes og trues skeive på grunn av sin seksuelle orientering, kjønnsidentitet og/eller sitt kjønnsuttrykk.

Kompetanseteamet har erfaring med saker som gjelder skeive både gjennom veiledning i enkeltsaker, gjennom botilbudssakene og fra spørsmålene vi besvarer på ung.no. Felles i alle sakene er at de beskriver en oppvekst i familier og miljøer der det å være skeiv ikke er akseptert. Ikke-aksepten kan være som en norm eller uskreven regel som barnet vokser opp med, og som er mer eller mindre uttalt. I noen saker har den skeive gjennom hele oppveksten forsøkt å skjule sin identitet som skeiv. I noen tilfeller internaliserer den unge familiens syn på det å være skeiv, som igjen fører til skam og selvforakt hos den skeive. I andre tilfeller har familien mistenkt at personen er skeiv, og forsøker og tvinge hen til å endre klesstil, talemåte, stemme, gange og personlighet. Foreldre og søsken er redde for at andre skal oppdage at hen er skeiv, at folk skal begynne å spre rykter, og at det skal gå ut over familiens ære. Et resultat er ofte en oppvekst med negativ sosial kontroll og vold. I flere av sakene har det vært frykt for å bli tatt med til foreldrenes opprinnelsesland som kan være land der det å være skeiv er ulovlig og straffes. Noen skeive frykter eller har opplevd konverteringsterapi.¹⁸ I noen saker velger den skeive å være åpne om sin LHBTIQ+ identitet, og utsettes på grunn av dette for vold, trusler, trakassering eller utstøtelse fra familien, miljøet eller trossamfunnet.

Det er viktig at det er personen selv som velger om hen skal være åpen om sin identitet som skeiv eller ikke, om hen skal være åpen bare ovenfor noen eller fullstendig åpen ovenfor alle, og når personen eventuelt skal fortelle. Det kan være mange grunner til at personen ikke tør å fortelle. Noen tør ikke stå fram av frykt for konsekvensene. Dette kan være alt fra skuffelse hos de nærmeste til vold og æresdrap. Dette kan føre til at noen ikke lever ut sin kjønnsidentitet og legning og ikke tør å snakke med noen om hvordan de har det. Flere forteller om psykisk uhelse som depresjon og angst. Noen strever med selvskadning og selvmordstanker.

Kompetanseteamet har blitt kontaktet av blant annet skoler og barnevernstjenester der ungdommen ønsker å flytte bort fra foreldrene fordi de opplever å ikke kunne være den de egentlig er når de er sammen med familien. For barnevernstjenesten kan det være vanskelig å hjelpe uten at ungdommens foreldre får vite at barnet deres er skeiv. Det er vanskelig å gjennomføre undersøkelse eller gjennom hjelpetiltak å få til en endring i holdninger rettet mot skeive dersom foreldrene ikke skal vite at barnet deres er skeiv og ikke føler seg akseptert. Videre kan det være vanskelig å hindre partsinnsyn i det som er en sentral del av vurderingene knyttet til et eventuelt behov for plassering.

I noen saker er ikke foreldre, familie eller nettverk enda kjent med hens kjønnsidentitet, og ungdommen venter til etter fylte 18 år før hen ber om hjelp og kanskje flytter til kriesenter og eventuelt vurderes for botilbudet. Det er noen som fortsatt ønsker å holde det skjult for familie og nettverk at hen er skeiv, og flytter derfor til et annet sted i landet der de kan leve friere og i håp om å ikke bli oppdaget. Andre er unge voksne som har ønsket å informere familien om sin kjønnsidentitet og legning, som en forklaring på hvorfor de ikke lenger kan bo hjemme. I enkelte saker har vi sett at dette fører til konsekvenser som vold, trusler eller utstøtelse.

Erfaring fra sakene Kompetanseteamet har jobbet med viser at det å leve åpent som skeiv kan ødelegge familiens ære. Som i andre saker som omhandler ære er det nettopp det at andre får vite, kan snakke om det og spre rykter, som medfører tap av ære. Som ved andre årsaker til ærestap, kan det at andre får vite at en i familien er skeiv føre til at folk bryter kontakten, at søsken ikke blir gift og at det oppstår et behov for å gjenopprette æren. Dette kan være noe av grunnen til at familiene fornekte at deres barn er skeivt til tross for at de vet eller mistenker det, og videre tvinger barnet til å endre atferd og væremåte.

¹⁸ Konverteringsterapi kan defineres som «metoder med formål om å få en annen til å endre, fornekte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet, som er klart egnet til å påføre vedkommende psykisk skade». [Regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

3.3.

Personer som utsettes for negativ sosial kontroll i trossamfunn

Kompetanseteamet har siden «negativ sosial kontroll» og lignende begreper ble inkludert i handlingsplaner på feltet, vært tydelig på at dette er et fenomen som kan forekomme i trossamfunn. Felles for disse trossamfunnene er et verdensbilde som gjør at de ønsker å distansere seg fra storsamfunnet. Et virkemiddel for å hindre barna i å bli for integrert i storsamfunnet kan være negativ sosial kontroll. Denne kontrollen er mulig i en kollektivistisk kultur der hensynet til gruppen veier tyngre enn hensynet til individet. Samtidig er miljøene ofte preget av et sterkt indre samhold, krav om lojalitet og forventninger om å ivareta trossamfunnets ære utad. Kontrollen som oppstår i denne konteksten, kan derfor noen ganger knyttes til æresrelatert vold.

Hvert år mottar Kompetanseteamet et fåtall saker som gjelder personer med bakgrunn i tros- og livssynssamfunn. I tillegg til veiledning i enkeltsakene svarer Kompetanseteamet også på spørsmål stilt av barn som bor i svært troende familier og/eller er del av trossamfunn som utøver negativ sosial kontroll.

Gjennom sakene og spørsmålene på ung.no fortelles historier om negativ sosial kontroll i form av trusler om dommedag og helvete, fordømmelse av LHBTIQ+, og trusler om utstøtelse dersom normene brytes.¹⁹ Unge forteller at de er redde, ikke opplever seg godtatt og verdsatt og ikke tør å snakke med sine foreldre om hvordan de har det. Noen forteller også at de ikke får bruke sosiale medier eller andre medier som tv og internett, ikke kan snakke med de som tilhører

storsamfunnet utenfor menigheten, og at de sliter psykisk på grunn av hvordan de har det. Det å nektes å søke helsehjelp, som for eksempel å gå til psykolog, er også en form for negativ sosial kontroll. Kompetanseteamet kjenner til unge som istedenfor å søke profesjonell hjelp blir fortalt at de må lese bibelen og be, for at de skal få det bedre. Det er også familier og trossamfunn som tror på besettelse, der onde ånder eller djevelen må drives ut av barnet som er besatt. Dette kan være svært skremmende for barnet og kan føre til psykiske reaksjoner.

De unges skepsis til storsamfunnet og dermed også hjelpeapparatet kan føre til at ungdommene i mindre grad betror seg om sine utfordringer til hjelpeapparatet. Dette medfører også at tjenestene i liten grad avdekker saker som gjelder denne gruppen.²⁰ Et annet hinder, som Kompetanseteamet har sett, er når trossamfunn eller privatskoler som har tilknytning til enkelte trossamfunn fører en indre justis, der hverken barnevern eller politi involveres når det internt i menigheten eller på skolen oppdages for eksempel vold eller seksuelle overgrep. Det kan være fokus på seksuelle overgrep som en bibelsk synd, heller enn som en juridisk straffbar handling, og at veiledning fra noen i trossamfunnet er nok til å skape endring.²¹ I enkelte trossamfunn legges det også vekt på dyden å kunne tilgi.

I tillegg til at få saker avdekkes kan det være vanskelig for hjelpeapparatet å forstå at det den utsatte fra trossamfunnet forteller om, kan relateres til negativ sosial kontroll og/eller æresrelatert vold. Det er altså flere mulige årsaker til at få i tjenesteapparatet henvender seg til Kompetanseteamet for råd og veiledning i disse sakene.

¹⁹ www.vondtro.no, ²⁰ www.voldogtro.no, ²¹ www.voldogtro.no

Del 4

Bo- og støttetilbudet

Det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer utsatt for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll (botilbudet) koordineres av Kompetanseteamet. Botilbudet er etablert i et samarbeid mellom Bufdir og fem utvalgte kommuner, og bestod per desember 2022 av 26 plasser. Kommunene mottar tilskudd fra Bufdir for å drifte botilbudet. Tilskuddsordningen er blitt evaluert av Oslo Economics i 2022, og rapporten ble lansert i januar 2023.²²

Målgruppen for botilbudet er personer over 18 år som er utsatt for tvangsekteskap, trusler om tvangsekteskap eller annen æresrelatert vold. Dette inkluderer også saker som omhandler psykisk vold og negativ sosial kontroll der den utsatte har behov for å komme i sikkerhet bort fra voldsutøver(e), og har behov for oppfølging. Både kvinner, menn, par og forelder med barn kan vurderes for botilbudet.

Botilbudet består av leiligheter og kollektiv som er sikkerhetsklart av politiet. Botiden er maksimalt ni måneder. I denne tiden får beboerne miljøterapeutisk oppfølging, etablert kontakt med aktuelle tjenester i kommunen og kontakt med frivillige fra ulike aktuelle organisasjoner. Enkelte av botilbudene har også etablert et nettverk for beboere og tidligere beboere og arrangerer samlinger, aktiviteter og feiring av for eksempel høytider. Botilbudene skal bidra til at tidligere beboere etter utflytting får tilstrekkelig oppfølging fra det offentlige hjelpeapparatet, fra frivillige organisasjoner og ved behov fra ansatte i bo- og støtte-tilbudet.

Det er igangsatt et prosjekt der Likestillingssenteret KUN i samarbeid med Anja Bredal fra OsloMet skal kartlegge hvordan brukere av botilbudet opplever overgangen når de flytter ut fra botilbudet, og hvilke faktorer som fremmer og hemmer en vellykket gjenetablering i samfunnet. Studien er et oppdrag fra Bufdir og vil ferdigstilles våren 2023.²³

²² <https://osloeconomics.no/2023/01/16/avgjorende-og-hensiktsmessig-tilskuddsordning-for-utsatte-for-tvangsekteskap-aeresrelatert-vold-og-negativ-sosialkontroll/>
²³ https://www.kun.no/prosjekter_ny/livet-etterpa

4.1.

Innflyttinger og beboere i 2022

I 2022 flyttet 31 personer inn i botilbudet. Dette var samme antallet innflyttinger som i 2021. Det bodde i alt 54 beboere i botilbudet i 2022 (hvorav 23 flyttet inn i 2021), sammenlignet med 53 personer i 2021.

Antallet personer som har flyttet inn i botilbudet har vært relativt likt fra 2017 og frem til 2022 (30-33 plasseringer årlig). Unntaket var året 2020, da 39 personer flyttet inn i botilbudet.

Av de 31 personene som flyttet inn i botilbudet, var 27 personer over 18 år og 4 var medfølgende barn under 18 år. Av de voksne var det 22 kvinner og 5 menn. De voksne var i følgende aldersgrupper:

18-19 år: 8 personer
20-29 år: 14 personer
30-50 år: 5 personer

Den eldste personen som flyttet inn i tilbudet i 2022 var 47 år, den yngste 18 år, medianen er 22 år.

Beboerne hadde bakgrunn fra 13 ulike land.

Den instansen som tok kontakt om flest saker som førte til innflytting i botilbudet i 2022 var kriesenter (11 saker). Andre instanser som tok kontakt om saker som førte til plassering var frivillige organisasjoner, politi, NAV og noen flere.

4.1.1.

Belegg i botilbudet

Belegget i botilbudet forteller hvor stor andel av de 26 plassene som var i bruk gjennom året. I snitt var belegget i 2022 på 75 %. Det er en nedgang fra 2021 da belegget var på 86 % i snitt, men en økning fra 2020 som hadde gjennomsnittlig belegg på 68%.

Det var kun 2 personer som flyttet inn i botilbudet i perioden fra januar til mai, mens de resterende 29 flyttet inn i perioden fra juni til desember. Belegget første halvdel av året var 68 %, siste halvdel var på 82 %, og ved årsskiftet var det 96 %.

Det er ulike faktorer som kan ha medført at svært få personer flyttet inn i botilbudet første halvdel av 2022. Det kan både handle om tidspunktet Kompetanseteamet mottak sakene, om kapasiteten i egnet botilbud, at flere av sakene vi mottak i denne perioden likevel ikke ble aktuelle for plassering og at prosessen i forkant av plassering tok lang tid på grunn av ulike ting som må avklares i forkant av plassering. I saker der den utsatte har felles barn med trusselutøver kan det å avklare foreldreansvar, daglig omsorg og ev. samvær ta lang tid. Botilbud vil i de fleste tilfeller ikke være aktuelt før dette er avklart. I andre saker er det den utsattes situasjon, ambivalens, tilknytning til skole, arbeid osv. som kan gjøre at det tar lang tid å avklare. En tredje årsak kan være at det tar tid før trusselvurdering og anbefalinger av sikkerhetstiltak er ferdigstilt. Av de 36 personene som ble mottatt og vurdert for botilbudet i den første perioden av 2022, ble 10 plassert i løpet av året, men bare to av disse ble plassert i første periode.

Situasjonen der få flytter inn i botilbudet første halvår, mens mange flytter inn i andre halvår, er krevende både for botilbudene og Kompetanseteamet som koordinerer botilbudet. I tillegg er det uheldig når boliger står ledig deler av året, mens botilbudet blir så å si helt fullt siste halvdel av 2022.

Det at botilbudet har hatt høyt belegg i siste halvdel av 2022 er også uheldig med tanke på grupper som bare kan bo i leilighet. Dette gjelder menn, par og foreldre med barn. Dette er personer som ikke kan bo i kollektiv slik botilbudet i dag er bygget opp. Dette har resultert i at menn og mødre med barn har ventet lenger på plass enn enslige kvinner som er blitt vurdert for botilbudet. Dette er uheldig, og Kompetanseteamet/Bufdir ser at det er behov for mer fleksibilitet knyttet til boliger og muligens også mulighet for ekstra leiligheter som kan tas i bruk midlertidig, og relativt raskt.

4.2.

Personer som ble vurdert for botilbudet i 2022

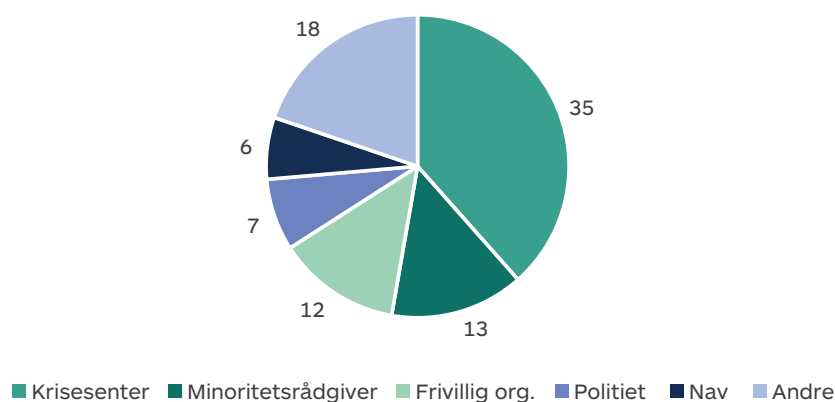
Det var 117 personer som i 2022 ble vurdert for botilbudet. Dette er 13 % av det totale antallet saker som Kompetanseteamet jobber med. Av de 117 personene som ble vurdert for botilbudet, var det 92 voksne og 25 medfølgende barn (i følge med 13 av de voksne). Av de voksne som ble vurdert for botilbudet, var det 80 kvinner og 12 menn.

Det var flest saker som gjaldt personer med landbakgrunn Afghanistan (22 saker), Pakistan (18 saker), Irak (23 saker) og Somalia (10 saker). Til sammen hadde personene som ble vurdert for botilbudet bakgrunn fra 22 ulike land.

De instansene som har tatt kontakt i flest saker som blir vurdert for botilbudet er krisesenter, minoritetsrådgivere, frivillige organisasjoner og politiet.

Det er mange ulike årsaker til at noen som er vurdert for botilbudet ikke tildeles plass. Noen finner annen bolig mens de venter på å bli tildelt plass i botilbudet, for eksempel mens politiet utarbeider trusselvurdering, mens de venter på rettsak om barnefordeling, i påvente av sekundærbosetting eller fordi det ikke er ledig plass i det aktuelle botilbudet. Andre ønsker ikke, eller bør ikke av sikkerhetsmessige grunner, flytte til den delen av landet der vi har ledig botilbudsplass, og de finner derfor andre løsninger. Noen er ikke egnet for botilbud pga. egne utfordringer med vold, rus og/eller annen kriminalitet som kan utgjøre en fare for andre beboere eller være en risiko for at beliggenheten til boligene avsløres. Det er også noen som velger å bli hjemme (hos partner/familie) likevel eller vender tilbake til dem etter kortere opphold på krisesenter.

Instanser/nekelpersoner som tok kontakt som personer som blir vurdert for botilbud

4.2.1.

Erfaringer fra saker som gjelder foreldre med barn

Saker som gjelder foreldre med barn som vurderes for botilbudet, er ofte mer komplekse og tidkrevende å vurdere og forberede på flytting til botilbudet. I de fleste av sakene har begge foreldrene foreldreansvar. Samvær mellom barn og den forelderen som utgjør en trussel, settes som regel på vent mens barnet og den andre forelderen er på krisesenter. Dette er en fase da trusselnivået i saken samt behovet for sikkerhet skal vurderes.

Det kan være flere hinder knyttet til flytting dersom begge foreldrene har foreldreansvaret. Ett er at også forelderen som den utsatte må beskyttes fra, må samtykke dersom barnet skal flytte. Et annet er at forelderen den utsatte må beskyttes fra, kan få tilkjent samvær eller delt bosted i en kommende barnefordelingssak. Det kan gjøre det vanskelig å skjule hvor botilbudet er og hvor forelderen med barnet flytter. I disse sakene blir resultatet gjerne at forelder med barn må vente svært lenge, til barnefordeling sak kommer opp i retten, før det er mulig å vurdere om de kan flytte inn i botilbudet.

I 2022 har det vært 13 foreldre med barn som har blitt vurdert for botilbudet. Flere av disse har hatt mer enn ett medfølgende barn. Slik botilbudet er bygget opp i dag, med hovedsakelig kollektiv eller mindre leiligheter, er det færre tilgjengelige leiligheter til denne gruppen. Det er kun en av kommunene som kan ta imot familier med mange barn, og det er ikke tilstrekkelig antall plasser i kommunen til at for eksempel to mødre med mange barn kan plasseres samtidig. Dette er uheldig, da dette kan være familier som trenger samme grad av sikkerhet og oppfølging som de andre beboerne i botilbudet. Kompetanseteamet erfarer at dette er en gruppe som også kan ha vanskelig for å finne bolig utenfor botilbudet, særlig dersom kriterier knyttet til sikkerhet skal tas hensyn til.

De fleste boligene som brukes til botilbudet er boliger der beboerne kun kan bo i opptil 9 måneder. For foreldre med barn er det imidlertid

uheldig med slike midlertidige boliger, da barna kan trenge et mer stabilt hjem de kan bo i over lenger tid for å kunne komme i gang med et «normalt» liv. Ofte har foreldre og barn som er tvunget til å flytte fra voldsutøver/voldsutøvere allerede hatt et midlertidig opphold på krisesenter der mye er blitt satt på vent. Ved flytting fra krisesenteret er det derfor viktig at barnet får mulighet til å starte i barnehage, på skole og kunne etablere venner på et nytt sted. Dersom foreldre med barn flytter inn i et botilbud som også kun er midlertidig, vil dette kunne føre til at barnet på ny må bytte barnehage, skole og skifte et nabolag der de kanskje har etablert vennskap.

Som en løsning på dette har en av kommunene som kan ta imot foreldre med barn, plassert dem i en kommunal bolig som er sikkerhetsklarert, der de får oppfølging fra de ansatte i botilbudet og samtidig bli boende i boligen etter at de 9 månedene i botilbudet er over. En av de andre kommunene har løst samme utfordring ved at foreldre og barn kun i kort tid bor i botilbudsleilighet, før de flytter videre i annen leiebolig der oppfølgingen fra botilbudet fortsetter og de samtidig kan bli boende mer varig.

4.2.2.

Tidligere erfaring med barnevernstjenesten

I flere saker som gjelder personer som vurderes for botilbudet, ser vi at barnevernstjenestene, og også andre tjenester, ofte har vært involvert tidligere i personenes barndom. Flere forteller om et hjelpeapparat som ikke alltid har forstått hva de står i. De forteller om barnevernstjenesten som har forsøkt å få til endringer, men der situasjonen likevel ikke har blitt bedre. Det er flere eksempler der den utsatte forteller at den fysiske volden stoppet etter kontakten med barnevernstjenesten, og at saken derfor ble avsluttet. Likevel forteller de at den negative sosiale kontrollen og den psykiske volden fortsatte og også eskalerte i ungdomsårene. I flere tilfeller opplevde personen senere å bli utsatt for trusler og vold av familien på nytt, da den negative sosial kontrollen økte, og det ble vanskeligere å forholde seg til alle begrensninger som ble satt i hjemmet.

Noen av ungdommene har tidligere blitt plassert midlertidig (akutt) av barnevernstjenesten, men har så blitt tilbakeført fordi de har trukket sin historie om situasjonen i hjemmet tilbake eller fordi de flyttet tilbake når de ble 18 år. Av disse forteller de fleste at det ikke ble bedre i hjemmet da de flyttet hjem, men derimot fikk de skylden for problemene i familien og utsatt for mer vold.

I noen saker tar barnevernstjenesten eller andre tjenester kontakt med Kompetanseteamet med spørsmål om vurdering av botilbud for ungdommen, fordi ungdommen blir 18 år om kort tid. Budskapet er ofte at barnevernet ikke har et godt nok plasseringstilbud for en ungdom som snart blir 18 år, eller ikke har et sted der ungdommen kan bli værende også etter fylte 18 år. Kompetanseteamet ser et behov for plasseringsalternativer i barnevernet som kan videreføres i overgangen fra 17 til 18 år, og der ungdommen kan bo videre etter fylte 18 år som del av ettervernet.

I noen saker ser vi også at ungdom som har levd med vold og negativ sosial kontroll, ikke ønsker å involvere barnevernstjenesten, men venter med å be om hjelp til de har blitt 18 år. Noen av disse har tidligere dårlig erfaring med barnevernstjenesten, mens andre har unngått barnevernstjenesten på grunn av manglende tillit. Ungdommens erfaring med barnevernstjenesten kan både handle om manglende virkemidler og tiltak og om manglende kompetanse.

4.3.

Mentorordningen

Når utsatte flytter fra familien sin på grunn av tvangsekteskap, æresrelatert vold og/eller negativ sosial kontroll, er det mange som opplever at de «mister» familie og nettverk. I botilbudet jobbes det med at beboerne skal etablere nye og trygge nettverk.

Mentorordningen er et tilbud til beboere i botilbudet, til dem som har flyttet ut av botilbudet og til andre som har mistet kontakten med familien sin på grunn av volden de har vært utsatt for. Noen botilbud og mentororganisasjoner har formaliserte avtaler om oppfølging av beboere når de flytter ut av botilbudet, mens andre botilbud gjør

koblinger mellom beboere og mentororganisasjoner som blant annet tilbyr ressursvenn, likeperson og mentorfamilie.

Buudir koordinerer nettverket av frivillige organisasjoner (mentorhub) som tilbyr ulike mentorløsninger for utsatte. Organisasjonene som er med i mentorhub er Røde Kors (telefonen og mentorfamilie), SEIF (los og oppfølging), Norske Kvinners sanitetsforening (ressursvenn), Hjelpekilden, Skeiv Verden, og Oslo Krisesenter (Sammen-nettverket).

I 2022 har dette koordineringsansvaret vært tillagt Kompetanseteamet (Budirs representant som også koordinerer botilbudet). Buudir arrangerer en årlig samling for alle organisasjonene samt har møter etter forespørsel/behov med de ulike organisasjonene. Målet med å samle de ulike mentororganisasjonene er å lære av hverandres erfaringer, bidra til hverandres faglige utvikling samt drive felles utviklingsarbeid.

Flere av mentororganisasjonene har også virksomhet som retter seg mot personer som utsettes for æresrelatert vold og negativ sosial kontroll generelt. De kommer ofte i kontakt med utsatte mens de bor hjemme. Mye av arbeidet i en slik fase går ut på å støtte den utsatte og motivere hen til å ta imot hjelp. Av denne grunn kommer mentororganisasjonene også i kontakt med personer som kan være aktuelle for botilbudet.

Av organisasjonene som har kontaktet Kompetanseteamet med forespørsel om en person kan vurderes for botilbudet, er alle organisasjonene med i mentorhub. Dette kan bety at disse organisasjonene i større grad blir brukt av personer som utsettes for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Det kan også handle om at mentororganisasjonene er godt kjent med Kompetanseteamet og botilbudet, mens andre organisasjoner på fagområdet ikke er det.

Del 5

Andre aktiviteter

Kompetanseteamets medlemmer jobber med tematikken både internt i egen organisasjon og ut mot tjenester, hjelpeapparatet, frivillige organisasjoner og utsatte. Kompetanseteamets representanter skal bidra til at tematikken tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse synliggjøres når det er relevant i arbeidet direktoratene gjør. Videre har representantene et ansvar for å heve kompetansen på tematikken i egen etat. Kompetanseheving av hjelpeapparatet, tjenester og organisasjoner er en av teamets hovedoppgaver.

Til tross for at Kompetanseteamet bidrar til kompetanseheving på feltet, og slik møter mange i de ulike tjenestene, er det i flere rapporter vist til at Kompetanseteamet ikke er godt nok kjent i tjenesteapparatet. Som i 2021 har teamet også i 2022 fått midler øremerket arbeid med å gjøre Kompetanseteamet bedre kjent.

5.1.

Kjennsvarsarbeid

I 2021 ble det innledet et samarbeid mellom Bufdir og Trigger med formål om å bidra i arbeidet med å gjøre Kompetanseteamet mer kjent. Dette gjøres gjennom å lage en visuell profil, lage filmer og foreslå kampanjer rettet mot målgruppen.

Trigger har i 2022 laget fire «novellefilmer» og elleve «talking heads» der teamets medlemmer svarer på ofte stilte spørsmål. Det er også laget en miniprofil for Kompetanseteamet. Filmer og miniprofil vil ferdigstilles våren 2023.

5.2.

Kompetanseheving

Kompetanseheving av hjelpeapparatet er en viktig del av Kompetanseteamets oppgave, og teamet inviteres ofte til å holde innlegg på seminarer og fagdager for ulike tjenester. Kompetanseteamet tilbyr kompetanseheving både for tverrfaglige fora og til ulike tjenester.

Foredragene kan både omhandle fenomenforståelse og mer spesifikt om kartlegging, vurdering og håndtering i enkeltsaker.

I løpet av 2022 har teamet holdt innlegg på 58 ulike arrangementer, seminarer og fagmøter, der et av formålene med deltakelsen har vært å bidra til økt kompetanse på feltet. Mye av kompetansehevingen gjøres i samarbeid med andre instanser.

5.2.1.

Tverrfaglige samlinger og seminarer

I forbindelse med lanseringen av Kompetanseteamets årsrapport for 2021 arrangerte teamet i 2022 et webinar rettet mot tjenesteapparatet, frivillige organisasjoner og andre interesserte. Webinaret ble åpnet av statssekretær Nancy Lystad Herz. På webinaret ble Kompetanseteamets statistikk for 2021 presentert. Teamet presenterte representantene fra de ulike direktoratene, som delte erfaringer fra sitt arbeid i enkeltsaker, i botilbudssaker og utenlandssaker.

Kompetanseteamet har i løpet av 2022 bidratt på 7 tverrfaglige fagdager arrangert av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS),²⁴ regionale nettverk mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og Statsforvalteren. Kompetanseteamet har bidratt med innlegg om fenomenforståelse, kartlegging, vurdering av risiko og håndtering av enkeltsaker. Teamet har synliggjort sin rolle som veiledningsinstans, snakket om bo- og støttetilbudet og teamets rolle i saker der den utsatte befinner seg i utlandet. I forkant av sommerferien holdt Kompetanseteamet innlegg på to ulike tverrfaglige seminarer der formålet var å forebygge ufrivillige opphold i utlandet. Seminarene ble arrangert av RVTS i Midt og i Vest i samarbeid med de regionale nettverkene. Kompetanseteamet informerte om sin rolle i utenlandssaker, om samarbeidet med blant annet utenriksstasjonene og sentralmyndigheten for Haag 96, om utfordringene med å hjelpe når den utsatte er i utlandet, samt om hvordan tjenestene kan forebygge ufrivillig opphold i utlandet.

Kompetanseteamet har i 2022 også bidratt på seminarer og konferanser arrangert av IMDi. På konferansen «Bak lukkede dører», der hovedtema var sammenhengen mellom menneskehandel, barneekteskap, tvangsekteskap og æresrelatert vold, deltok Kompetanseteamets representanter i ulike workshop sammen med IMDis fagteam, NKVTS, Skeiv verden, minoritetsrådgivere og integreringsrådgivere. Kompetanseteamet holdt også stand der interesserte kunne få informasjon om oss.

Kompetanseteamet har også bidratt på lokale seminarer og fagdager for kommunale tjenester i Oslo, Lillestrøm og Jessheim, arrangert av minoritetsrådgivere. Formålet har blant annet vært å gjøre Kompetanseteamet kjent, synliggjøre hvilke handlingsrom og muligheter som finnes for tjenestene som jobber med enkeltsaker, samt å informere om bo- og støttetilbudet som Kompetanseteamet koordinerer.

Kompetanseteamet samarbeider med IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. IMDis fagteam retter seg spesielt mot voksenopplæring, flyktningetjenesten og skoler uten minoritetsrådgiver. Kompetanseteamet har sammen med IMDis fagteam bidratt på fagdager arrangert av flyktningetjenesten i Vinje, Sunndal, Gloppen og Drangedal kommune. I tillegg til Flyktningetjenesten er andre tjenester lokalt invitert.

5.2.2.

Innlegg og fagmøter for spesifikke tjenester

Kompetanseteamet har i 2022 bidratt med kompetanseheving gjennom blant annet:

- › Innlegg på politiskolen i kulturforståelse og mangfold.
- › Innlegg om Kompetanseteamets tilbud og kartlegging for trusselgruppen i Nordland politidistrikt.
- › Innlegg OsloMet om konflikthåndtering i tjenesten.
- › Innlegg på UDIs møte med politidistriktene om vold i nære relasjoner, skjerming av sakene og fenomenforståelse.
- › Innlegg rettet mot saksbehandlere i UDI og mottaksansatte om beskyttelse/asyl og kompetanseteamet.
- › Innlegg og dialogmøte på enhetsmøte UDI «Identifisering og oppfølging av særlig sårbare».
- › Presentasjon om Kompetanseteamet og fenomen på barnefaglig dag for utlendingsforvaltningen.
- › Innlegg på ulike NAV kontor i Norge om Kompetanseteamet og muligheter i NAV for utsatte; NAV Færder, NAV fylke Vestfold & Telemark, Nav Alna, NAV Nord-

²⁴ <https://www.rvts.no/>

strand, NAV Fylke innlandet, NAV fylke Troms & Finnmark, NAV Sandefjord, NAV fylke Trøndelag, NAV fylke Nordland, NAV Bjerke, NAV Jessheim, NAV Lillestrøm, NAV Grünerløkka, NAV Klepp.

- › Innlegg på samling for veiledere i kvalifiseringsprogrammet i regi av statsforvalteren i Vestlandet.
- › Innlegg på fagforum for gjeldsrådgivere i NAV nasjonalt, om kompetanseteamet og fenomen og økonomi.
- › Innlegg på Nora krisesenter i Nordland.
- › Presentasjon av Kompetanseteamets tilbud på konferanse for ansatte ved helsestasjon for ungdom.
- › Innlegg i Grimstad kommune på seminar på tvers av tjenester etter forespørsel fra kommunens jordmor- og helsesykepleier-tjeneste
- › Presentasjon for barneverntjenesten i Trøndelag i regi av statsforvalteren.
- › Deltagelse med innlegg på uke mot vold arrangert i Stavanger kommune ved barneverntjenesten.
- › Foredrag på Nora- konferanse for Drammen og nærliggende kommuner med statlig, kommunal og frivillig sektor som målgruppe, i regi av spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte.
- › Foredrag og deltagelse i sofasamtale på konferanse for ICDP foreldreveiledere i regi av spisskompetansemiljø for foreldrestøtte og forebygging/familievern.
- › Innlegg på teammøter og nyansattsamling for minoritetsrådgivere på ulike regioner i Norge.

5.2.3.

Samarbeidet med Bufetat, region øst om kompetanseheving

Kompetanseteamet får i svært liten grad henvendelser om behov for veiledning fra statlig barnevern (Bufetat). Bufetat har blant annet ansvar for barnevernsinstitusjoner, fosterhjem og spesialiserte barnevernstiltak i hjemmet.

Høsten 2022 startet Kompetanseteamet et samarbeid med Bufetat, region øst for å styrke kompetansen på æresrelatert vold og negativ sosial kontroll i det statlige barnevernet. Arbeidet med å kartlegge kompetansebehovet ble satt i gang for å sikre at kompetansehevingen som skal gjennomføres, er så treffsikker som mulig og tar opp de aktuelle problemstillingene. Det ble planlagt en workshop for ulike aktører i Bufetat med erfaring fra saker som gjaldt barn utsatt for æresrelatert vold. Workshopen gjennomføres i januar 2023.

5.3.

Svar på Ung.no

Kompetanseteamet svarer på spørsmål om tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll, ufrivillig opphold i utlandet og kjønnslemlestelse på nettstedet [ung.no](https://www.ung.no).²⁵ I 2022 besvarte Kompetanseteamet 48 spørsmål på [ung.no](https://www.ung.no), sammenlignet med 29 svar i 2021, 42 spørsmål i 2020 og 31 spørsmål i 2019.

Av de som stilte spørsmål i disse sakene, var 46 % fra 13-17 år. 22 % var mellom 18 og 20 år. De aller fleste som stilte spørsmål var jenter (kvinner). Dette utgjorde 81 %. 13 % var gutter (menn) og 6 % hadde brukt betegnelsen «annet» for kjønn.

De aller fleste spørsmålene handler om negativ sosial kontroll og psykisk vold. Noen av disse spørsmålene handler om negativ sosial kontroll i trossamfunn. Videre er det en del spørsmål som handler om frykt for ufrivillig opphold i utlandet og ufrivillig opphold i utlandet. Seks spørsmål omhandler frykt for tvangsekteskap, og fem spørsmål omhandler kjønnslemlestelse.

²⁵ <https://www.ung.no/om>

5.4.

Innspillsarbeid

Direktoratene som er representert i Kompetanseteamet, jobber på forskjellig vis overfor utsatte for tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse, eller med tjenestene som møter de utsatte. Direktoratene må derfor inneha kompetansen på feltet. Teamets representanter er gjerne de ansatte i direktoratene med denne spisskompetansen, og de involveres derfor i direktoratenes arbeid mot vold i nære relasjoner.

Flere av Kompetanseteamets representanter har i løpet av 2022 bidratt med innspill via sine respektive direktorater til pågående forskning, utredninger, veiledere, rapporter, til opptrapingsplan mot vold, samt til lovutvalget som skal utrede de samlede juridiske problemstillingene i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold.

I november og desember 2021 hadde Norge besøk av komiteen som overvåker implementeringen av Istanbulkonvensjonen (GREVIO). I 2022 har flere direktorater blitt bedt om å gi innspill på GREVIOs utkast til rapport om Norges implementering av konvensjonen. Kompetanseteamet, botilbudet og annet som er relevant for Kompetanseteamets fagområder blir nevnt i rapporten. Flere av representantene i teamet har derfor på vegne av sine direktorater gitt innspill på rapportutkastet.

I 2022 har Kompetanseteamet holdt en presentasjon for lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Kompetanseteamet presenterte utfordringsbildet slik teamet ser det basert på sin lange erfaring på feltet og med enkeltsaker. Flere representanter i Kompetanseteamet har i tillegg, via direktoratene, bidratt med skriftlige innspill til utvalget. Lovutvalget skal avklare om gjeldende regelverk gir et tilstrekkelig godt rettsvern for utsatte for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Utvalget skal også vurdere behovet for å

styrke rettsvernet for barn og unge som er ufrivillig etterlatt i utlandet. Resultatet av lovutvalgets arbeid vil være svært relevant for Kompetanseteamets arbeid fremover.

5.4.1.

Deltakelse i referansegrupper

Kompetanseteamets representanter har i 2022 sittet i flere referansegrupper:

- › Proba samfunnsanalyse: Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i sosiale medier.
- › NOVA: Følgeevaluering av pilotprosjektet om minoritetsrådgivere på ungdomsskoler og voksenopplæringssentre i perioden 2021-2024.
- › VID: Behovet for beskyttelses- og krisesentertjenester for nyankomne flyktninger som er utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og annen vold i nære relasjoner.
- › Østlandsforskning ved Høgskolen i Innlandet: «På leting etter trygghet: Integrering av LHBTIQ+ flyktninger i Norge».
- › NKVTS: "Risk and prevalence of female genital mutilation/cutting (FGM/C) among the immigrant population in Norway".
- › NIBR: «Vil gjerne vite mer: Kompetansebehov om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold blant ansatte i opplærings- og integreringstjenestene».

Del 6

Statistikk

6.1.**Tabelloversikt****6.2 Alle saker**

Tabell 1	Antall saker fra 2015-2022	51
Tabell 2	Antall saker fordelt på kjønn	51
Tabell 3	Antall saker fordelt på alder	51
Tabell 4	Hovedbekymring i sakene	51
Tabell 5	Antall saker fordelt på landbakgrunn	52
Tabell 6	Hvem henvendte seg om sakene?	53

6.3 Utlendingssakene

Tabell 7	Utlendingssakene fordelt på kjønn	54
Tabell 8	Utlendingssakene fordelt på alder	54
Tabell 9	Utlendingssakene fordelt på hovedbekymring	54
Tabell 10	Utlendingssaker fordelt på landbakgrunn	55
Tabell 11	Hvem henvender seg i utlendingssakene	55
Tabell 12	Utlendingssaker fordelt på oppholdsstatus	56

6.4 Utsatte i utlandet

Tabell 13	Utsatte i utlandet fordelt på kjønn	56
Tabell 14	Utsatte i utlandet fordelt på alder	56
Tabell 15	Utsatte i utlandet fordelt på hovedbekymring	57
Tabell 16	Utsatte i utlandet fordelt på landbakgrunn	57

6.5 Saker som gjelder barn

Tabell 17	kjønn i saker som gjelder barn	58
Tabell 18	hovedbekymring i saker som gjelder barn	58
Tabell 19	landbakgrunn i saker som gjelder barn	58
Tabell 20	Hvem henvender seg til Kompetanseteamet i saker som gjelder barn	59

6.6 Tall per landbakgrunn fordelt på hovedbekymring, kjønn og alder**Syria**

Tabell 21	Syria - Alder	60
Tabell 22	Syria - Kjønn	60
Tabell 23	Syria- Hovedbekymring	60

Somalia

Tabell 24	Somalia - Alder	60
Tabell 25	Somalia- Kjønn	61
Tabell 26	Somalia - Hovedbekymring	61

Irak

Tabell 27	Irak - Alder	61
Tabell 28	Irak- Kjønn	61
Tabell 29	Irak - Hovedbekymring	62

Pakistan

Tabell 30	Pakistan - Alder	62
Tabell 31	Pakistan - Kjønn	62
Tabell 32	Pakistan - Hovedbekymring	62

Afghanistan

Tabell 33	Afghanistan - Alder	63
Tabell 34	Afghanistan - Kjønn	63
Tabell 35	Afghanistan - Hovedbekymring	63

Russland

Tabell 36	Russland - Alder	63
Tabell 37	Russland - Kjønn	63
Tabell 38	Russland - Hovedbekymring	64

6.2.

Alle saker

Tabell 1

Antall saker fra 2015-2022²⁶

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall saker	399	597	560	595	669	649	759	891

Tabell 2

Antall saker fordelt på kjønn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	514	496	561	74 %	670	75 %
Gutt/ mann	115	139	176	23 %	190	21 %
Ukjent	40	14	22	3 %	31	3 %
Totalsum	669	649	759	100 %	891	100 %

Tabell 3

Antall saker fordelt på alder

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18	391	373	421	56 %	466	52 %
Under 18	267	273	336	44 %	423	47 %
Ukjent	11	3	2	0 %	2	0 %
Totalsum	669	649	759	100 %	891	100 %

Tabell 4

Hovedbekymring i sakene

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Trusler/vold	187	206	245	32 %	368	41 %
Negativ sosial kontroll	89	97	97	13 %	135	15 %
Ufrivillig opphold i utlandet	77	60	84	11 %	113	13 %
Frykt for tvangsekteskap	123	119	132	18 %	91	10 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	63	61	110	15 %	90	10 %
Frykt for kjønnslemlestelse	33	24	33	4 %	44	5 %
Frykt for barneekteskap	12	18	23	3 %	26	3 %
Gjennomført tvangsekteskap	22	8	16	2 %	8	1 %
Barneekteskap (under 18 år vigselstidspunktet)	...	...	8	1 %	7	1 %
Tvunget til å forbli i ekteskapet	9	...	7	1 %	7	1 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	...	1	0	0 %	0	0 %
Saker hvor hovedbekymring ikke er registrert	0	0	0	0 %	0	0 %
Annet	48	45	-	-	-	-
Kategorier med 6 eller færre saker	6	11	4	0 %	2	0 %
Totalsum	669	649	759	100 %	891	100 %

²⁶ «...» i tabellene betyr at det er 6 saker eller færre. «-» betyr at vi ikke hadde tall på dette for det aktuelle året.

Tabell 5

Antall saker fordelt på landbakgrunn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Syria	97	131	127	17 %	159	18 %
Somalia	109	67	103	14 %	139	16 %
Irak	62	72	99	13 %	105	12 %
Pakistan	119	116	125	17 %	100	11 %
Afghanistan	74	78	73	10 %	94	11 %
Russland	32	27	40	5 %	40	4 %
Sudan	...	26	17	2 %	16	2 %
Iran	13	...	16	2 %	15	2 %
Sri Lanka	9	7	10	1 %	14	2 %
Palestina	31	11	17	2 %	14	2 %
Tyrkia	8	16	...	...	13	1 %
Eritrea	9	9	14	2 %	13	1 %
Norge	12	23	9	1 %	11	1 %
Ukraina	...	...	...	...	11	1 %
Etiopia	...	...	8	1 %	8	1 %
Kosovo	...	...	7	1 %	8	1 %
India	...	...	9	1 %	7	1 %
Kongo	...	...	7	1 %	7	1 %
Land med 6 eller færre saker ²⁷	68	53	60	8 %	68	8 %
Ukjent	26	13	16	2 %	39	4 %
Totalsum	669	649	759	100 %	891	100 %

²⁷ I 2022 var det 33 land som hadde 6 eller færre saker.

Tabell 6

Hvem henvendte seg om sakene?

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Politiet	73	57	53	7 %	152	17 %
Barnevernstjenesten	100	84	127	17 %	136	15 %
Minoritetsrådgiver /skole med MR	107	111	87	11 %	115	13 %
Krisesenter	25	53	56	7 %	69	8 %
NAV	22	18	29	4 %	64	7 %
UDI	93	73	86	11 %	50	6 %
Frivillige organisasjoner	21	22	16	2 %	37	4 %
Flyktningetjenesten/introduksjonsprogram	24	29	23	3 %	36 ²⁸	3 %
Familie/venn av utsatte	11	15	24	3 %	27	3 %
IMDi	10	...	19	2 %	25	3 %
Primærhelsetjenesten (utenom skole)	15	10	16	2 %	24	3 %
Utenriksstasjon med IR	36	24	47	6 %	22	2 %
Utenriksdepartementet	0	...	15	2 %	16	2 %
Skolehelsetjenesten	14	11	17	2 %	16	2 %
Skole uten minoritetsrådgiver/en skoleansatt ²⁹	16	24	40	5 %	16	2 %
Personen saken gjelder	18	29	24	3 %	15	2 %
Advokat	...	8	...	...	12	1 %
Spesialisthelsetjenesten	...	...	12	2 %	11	1 %
Asylmottak	0	0	...	...	...	...
Barnehage ³⁰	-	-	-	-	...	0 %
Bufdir	0	...	8	1 %	...	0 %
Familievernet	...	...	...	...	...	...
Bufetat (barnevernet)	7	18	11	1 %	...	0 %
Voksenopplæringen/introduksjonsprogram	...	...	8	1 %	10	1 %
En norsk utenriksstasjon uten IR	...	10	...	...	...	...
Andre	55	30	21	3 %	26	3 %
Vet ikke	-	-	-	-	...	...
Kategorier med 6 eller færre saker	22	23	20	3 %	20	2 %
Totalsum	669	649	759	100 %	891	100 %

²⁸ Flyktningetjenesten tok kontakt om 27 saker i 2022 og introduksjonsprogram tok kontakt om 9 saker.²⁹ I 2019 og 2020 var det saker fra «en skoleansatt» som ble registrert. Fra 2021 er det saker fra «skole uten minoritetsrådgiver» som er blitt registrert.³⁰ Barnehage var ikke en egen kategori i registreringen før i 2022.

6.3.

Utlendingssakene

Tabell 7

Utlendingssakene fordelt på kjønn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	119	125	172	71 %	189	78 %
Gutt/ mann	43	35	67	28 %	47	19 %
Ukjent	...	0	...	...	8	3 %
Totalsum	163	160	242	100 %	244	100 %

Tabell 8

Utlendingssakene fordelt på alder

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	143	133	182	75 %	177	73 %
Under 18 år	19	27	60	25 %	66	27 %
Ukjent	...	0	0	0 %	1	0 %
Totalsum	163	160	242	100 %	244	100 %

Tabell 9

Utlendingssakene fordelt på hovedbekymring

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Trusler/ vold	25	30	59	24 %	101	41 %
Frykt for tvangsekteskap	80	73	90	37 %	55	23 %
Negativ sosial kontroll	...	7	19	8 %	28	11 %
Ufrivillig opphold i utlandet	21	15	33	14 %	23	9 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	...	...	18	7 %	12	5 %
Frykt for barneekteskap	0	...	...	...	11	5 %
Gjennomført tvangsekteskap	12	8	11	5 %	...	2 %
Barneekteskap (under 18 år ved ekteskapsinngåelse)	...	...	...	...	...	...
Frykt for kjønnslemlestelse	...	...	...	...	...	...
Tvunget til å forbli i ekteskapet	7	...	...	...	...	...
Gjennomført kjønnslemlestelse	...	0	0	0	0	0 %
Annet ³¹	...	8	-	-	-	-
Kategorier med 6 eller færre saker	18	19	12	5 %	14	6 %
Totalsum	163	160	242	100 %	244	100 %

³¹ Fra og med 2021 ble hovedbekymringskategorien «annet» fjernet.

Tabell 10

Utlendingssaker fordelt på landbakgrunn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Syria	17	10	31	13 %	51	21 %
Pakistan	61	56	53		39	16 %
Afghanistan	14	20	33	14 %	33	14 %
Russland	...	8	22	9 %	18	7 %
Somalia	20	7	17	7 %	14	6 %
Irak	17	10	24	10 %	12	5 %
Iran	...	...	...	...	9	4 %
Sudan	...	8	9	4 %	...	...
Vet ikke	7	...	...	...	11	5 %
Land med 6 eller færre saker	33	39	49	20 %	57	23 %
Totalsum	163	160	242	100 %	244	100 %

Tabell 11

Hvem henvender seg i utlendingssakene

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Minoritetsrådgiver /skole med MR	9	12	23	10 %	50	21 %
Utlendingsdirektoratet (UDI)	91	72	79	33 %	46	19 %
Politiet	14	19	21	9 %	24	10 %
IMDi	...	...	10	4 %	21	9 %
Frivillige organisasjoner	...	...	...	...	13	5 %
Barnevernstjenesten	...	...	10	4 %	11	5 %
Utenriksdepartementet (UD)	-	-	14	6 %	10	4 %
NAV	...	...	...	...	9	4 %
Krisesenter	...	9	15	6 %	8	3 %
Utenriksstasjon med integreringsrådgiver	15	11	20	8 %	7	3 %
Flyktningetjenesten	...	-	...	...	7	3 %
Personen saken gjelder	7	...	10	4 %	...	...
Annet	...	-	10	4 %	7	3 %
Kategorier med 6 eller færre saker	27	37	23	10 %	19	8 %
Totalsum	163	160	242	100 %	244	100 %

Tabell 12

Utlendingssaker fordelt på oppholdsstatus

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Asyl	19	28	36	15 %	77	32 %
Familieinnvandring	49	34	52	22 %	56	23 %
Norsk statsborgerskap som er referanseperson i familiejenforeningssak	67	66	70	29 %	36	15 %
Permanent opphold	...	7	35	15 %	24	10 %
EØS	10	12	...	...	9	4 %
Annet	...	...	25	10 %	22	9 %
Vet ikke	12	13	17	7 %	15	6 %
Kategorier med 6 eller færre saker	16	12	7	3 %	5	2 %
Totalsum	163	160	242	100 %	244	100 %

6.4.**Utsatte i utlandet****Tabell 13**

Utsatte i utlandet fordelt på kjønn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/kvinne	106	74	137	71 %	148	71 %
Gutt/mann	26	30	50	26 %	51	25 %
Ukjent	13	3	5	3 %	9	4 %
Totalsum	145	107	192	100 %	208	100 %

Tabell 14

Utsatte i utlandet fordelt på alder

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	46	40	76	40 %	58	28 %
Under 18 år	96	67	116	60 %	149	72 %
Ukjent	3	0	0	0 %	1	0 %
Totalsum	145	107	192	100 %	208	100 %

Tabell 15

Utsatte i utlandet fordelt på hovedbekymring

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Ufrivillig opphold i utlandet	75	55	80	42 %	99	48 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	31	26	40	21 %	41	20 %
Trusler/vold	9	...	20	10 %	30	14 %
Frykt for kjønnslemlestelse	12	...	10	5 %	19	9 %
Frykt for tvangsekteskap	7	...	27	14 %	9	4 %
Negativ sosial kontroll	...	...	7	4 %	...	...
Kategorier med 6 eller færre saker	11	26	8	4 %	10	5 %
Totalsum	145	107	192	100 %	208	100 %

Tabell 16

Utsatte i utlandet fordelt på landbakgrunn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Somalia	55	30	52	27 %	81	39 %
Irak	13	13	29	15 %	21	10 %
Syria	10	11	12	6 %	21	10 %
Russland	11	8	22	12 %	15	7 %
Pakistan	17	...	23	12 %	11	5 %
Palestina	8	7	...	...	10	5 %
Afghanistan	8	...	12	6 %	8	4 %
Sudan	...	22	9	5 %	8	4 %
Etiopia	...	...	...	...	7	3 %
Ukjent	3	1	3	2 %	...	...
Land med færre enn 6 saker	20	15	30	15 %	26	13 %
Totalsum	145	107	192	100 %	208	100 %

6.5.

Saker som gjelder barn

Tabell 17

Kjønn i saker som gjelder barn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jenter	191	191	229	68 %	285	67 %
Gutter	45	68	86	26 %	107	25 %
Ukjent	31	14	21	6 %	31	7 %
Totalsum	267	273	336	100 %	423	100 %

Tabell 18

Hovedbekymring i saker som gjelder barn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Trusler/vold	64	60	79	24 %	137	32 %
Ufrivillig opphold i utlandet	49	28	58	17 %	80	19 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	43	51	85	25 %	73	17 %
Negativ sosial kontroll	31	49	39	12 %	49	12 %
Frykt for kjønnslemlestelse	30	24	31	9 %	44	10 %
Frykt for barneekteskap	11	17	21	6 %	21	5 %
Frykt for tvangsekteskap	19	22	20	6 %	16	4 %
Annet ³²	16	21	-	-	-	-
Kategorier med færre enn 6 saker	4	1	3	1 %	3	1 %
Totalsum	267	273	336	100 %	423	100 %

Tabell 19

Landbakgrunn i saker som gjelder barn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Somalia	71	52	73	22 %	102	24 %
Syria	48	63	49	15 %	85	20 %
Irak	28	29	61	18 %	53	13 %
Afghanistan	15	26	23	7 %	42	10 %
Pakistan	16	25	30	9 %	23	5 %
Russland	16	14	22	7 %	16	4 %
Sudan	...	16	14	4 %	9	2 %
Etiopia	...	...	8	2 %	8	2 %
Palestina	12	...	...	...	7	2 %
Ukjent	9	...	8	2 %	22	5 %
Land med 6 eller færre saker	52	29	48	14 %	56	13 %
Totalsum	267	273	336	100 %	423	100 %

³² Kompetanseteamet gikk etter 2020 bort fra å bruke kategorien «annet» under hovedbekymring.

Tabell 20

Hvem henvender seg til Kompetanseteamet i saker som gjelder barn

	2019	2020	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Barneverntjenesten	83	70	112	33 %	112	27 %
Politiet	31	23	15	45 %	78	18 %
Minoritetsrådgiver/ skole med minoritetsrådgiver	49	48	36	11 %	48	11 %
NAV	4	...	...	...	29	7 %
Primærhelsetjenesten	...	...	10	3 %	15	4 %
Krisesenter	...	10	14	4 %	15	4 %
Familie/venn av utsatte	...	...	8	2 %	13	3 %
Skole uten minoritetsrådgiver/en skoleansatt ³³	9	15	32	10 %	13	3 %
Flyktningetjenesten	8	11	...	...	13	3 %
Utenriksdepartementet (UD)	-	-	12	4 %	11	3 %
Frivillig organisasjon	8	9	...	...	11	3 %
Skolehelsetjenesten	9	10	14	4 %	10	2 %
IMDi	4	...	...	...	10	2 %
Utenriksstasjon med integreringsrådgiver	16	9	27	8 %	9	2 %
Utlendingsdirektoratet (UDI)	5	...	...	...	7	2 %
Advokat	-	...	-	-	...	...
Barnehage	-	-	...	...	...	...
Bufdir	-	...	...	...	...	...
Familievernet	-	...	-	-	...	...
Introduksjonsprogram/voksenopplæringen	...	...	...	...	...	...
Bufetat (statlig barnevernet)	...	13	11	3 %	...	...
Spesialisthelsetjenesten	...	...	...	...	...	...
Utenriksstasjon uten integreringsrådgiver	0	7	...	...	0	0 %
Personen saken gjelder	...	...	...	...	0	0 %
Oppfølgingstjenesten	...	...	...	...	0	0 %
Annen	19	19	...	...	10	2 %
Kategorier med 6 eller færre saker	36	29	45	14 %	19	4 %
Totalsum	267	273	336	100 %	423	100 %

³³ I 2019 og 2020 var det saker fra «en skoleansatt» som ble registrert. Fra 2021 er det saker fra «skole uten minoritetsrådgiver som er blitt registrert.

6.6.

Tall per landbakgrunn fordelt på hovedbekymring, kjønn og alder

Syria

Tabell 21:
Syria - Alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	77	60, %	74	47 %
Under 18 år	49	39 %	85	53 %
Ukjent	1	1 %	0	0 %
Totalsum	127	100 %	159	100 %

Tabell 22:
Syria - Kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	92	72 %	118	74 %
Gutt/ mann	29	23 %	32	20 %
Ukjent	6	5 %	9	6 %
Totalsum	127	100 %	159	100 %

Tabell 23:
Syria - Hovedbekymring

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Trusler/vold	60	47 %	58	36 %
Negativ sosial kontroll	22	17 %	41	26 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	...	...	18	11 %
Frykt for tvangsekteskap	15	12 %	14	9 %
Ufrivillig opphold i utlandet	...	...	12	7 %
Frykt for barneekteskap	12	9 %	9	7 %
Kategorier med 6 eller færre saker	18	15 %	7	4 %
Totalsum	127	100 %	159	100 %

Somalia

Tabell 24:
Somalia - Alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	30	29 %	36	26 %
Under 18 år	73	71 %	102	73 %
Ukjent	0	0 %	1	1 %
Totalsum	103	100 %	139	100 %

Tabell 25:
Somalia- Kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	72	70 %	107	77 %
Gutt/ mann	26	5 %	29	21 %
Ukjent	5	25 %	3	2 %
Totalsum	103	100 %	139	100 %

Tabell 26:
Somalia - Hovedbekymring

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Ufrivillig opphold i utlandet	23	22 %	40	29 %
Frykt for kjønnslemlestelse	12	12 %	29	21 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	40	39 %	25	18 %
Trusler/vold	7	7 %	21	15 %
Negativ sosial kontroll	7	7 %	15	11 %
Kategorier med 6 eller færre saker	14	13 %	9	6 %
Totalsum	103	100 %	139	100 %

Irak

Tabell 27:
Irak - Alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	38	38,4 %	52	49,5 %
Under 18 år	61	61,6 %	53	50,5 %
Totalsum	99	100 %	105	100 %

Tabell 28:
Irak- Kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	81	82 %	75	71 %
Gutt/ mann	15	15 %	26	25 %
Ukjent	3	3 %	4	4 %
Totalsum	99	100 %	105	100 %

Tabell 29:

Irak - Hovedbekymring

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Trusler/vold	39	40 %	62	59 %
Ufrivillig opphold i utlandet	13	13 %	16	15 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	22	22 %	8	7 %
Negativ sosial kontroll	7	7 %	7	7 %
Frykt for tvangsekteskap	15	15 %	7	7 %
Kategorier med 6 eller færre saker	3	3 %	5	5 %
Totalsum	99	100 %	105	100 %

Pakistan**Tabell 30:**

Pakistan - Alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	95	76 %	77	77 %
Under 18 år	30	24 %	23	23 %
Totalsum	125	100 %	100	100 %

Tabell 31:

Pakistan - Kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	97	78 %	80	80 %
Gutt/ mann	28	22 %	20	20 %
Totalsum	125	100 %	100	100 %

Tabell 32:

Pakistan - Hovedbekymring

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Frykt for tvangsekteskap	50	40 %	35	35 %
Trusler/vold	36	29 %	30	30 %
Negativ sosial kontroll	8	6 %	14	14 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	12	10 %	8	8 %
Ufrivillig opphold i utlandet	8	6 %	...	...
Kategorier med 6 eller færre saker	11	9 %	13	13 %
Totalsum	125	100 %	100	100 %

Afghanistan**Tabell 33:**

Afghanistan - Alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	50	68,5 %	52	55,3 %
Under 18 år	23	31,5 %	42	44,7 %
Totalsum	73	100 %	94	100 %

Tabell 34:

Afghanistan - Kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	51	70 %	65	69 %
Gutt/ mann	22	30 %	23	25 %
Ukjent	0	0 %	6	6 %
Totalsum	73	100 %	94	100 %

Tabell 35:

Afghanistan - Kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Trusler/vold	19	26 %	53	56 %
Frykt for tvangsekteskap	23	32 %	12	13 %
Frykt for barneekteskap	...	...	9	10 %
Negativ sosial kontroll	12	16 %	8	9 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	...	...	7	7 %
Ufrivillig opphold i utlandet	7	10 %	...	...
Kategorier med 6 eller færre saker	12	16 %	5	5 %
Totalsum	73	100 %	94	100 %

Russland**Tabell 36:**

Russland - Alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Over 18 år	18	45 %	24	60 %
Under 18 år	22	55 %	16	40 %
Totalsum	40	100 %	40	100 %

Tabell 37:

Russland - Kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Jente/ kvinne	32	80 %	29	72 %
Gutt/ mann	8	20 %	7	18 %
Ukjent	0	0 %	4	10 %
Totalsum	40	100 %	40	100 %

Tabell 38:
Russland - Hovedbekymring

	2021	2021 i %	2022	2022 i %
Trusler/vold	14	35 %	26	64 %
Ufrivillig opphold i utlandet	16	40 %	7	18 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	8	20 %	...	...
Kategorier med 6 eller færre saker	2	5 %	7	18 %
Totalsum	40	100 %	40	100 %

Kompetanseteamet

mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse
& negativ sosial kontroll

Postadresse:

Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:

Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:

466 15 000